

KURBAN

PROPISI I TRADICIJA

PRIREĐIO:
Fahrudin Smailović

BOOKLINE

Kurban, propisi i tradicija

Priredio:

Fahrudin Smailović

Kurban

propisi i tradicija

Sarajevo, 2011.

SADRŽAJ

Kurban je naša obaveza i izraz zahvalnosti ..	9
Svrha klanja kurbana.....	13
Historijat kurbana	19
Kurban u drugim religijama i kulturama	20
Islamski koncept kurbana.....	23
Socijalni aspekti kurbana.....	27
Obaveznost klanja kurbana i nagrada za to	31
Ko je dužan klati kurban	33
Vrijeme klanja kurbana.....	35
Klanje kurbana noću	39
Nagrada za kurban.....	40
Spajanje kurbana i akike	42
Uvjeti ispravnosti kurbana.....	43
Kurban mora biti određene vrste stoke (deva, goveče ili bravče)	44
Kurban treba dostići odgovarajuću starosnu dob	44
Kurban treba biti bez ikakvih tjelesnih nedostataka	47

Mahane očiju	48
Mahane ušiju	49
Mahane rogova	50
Mahane repa	51
Nedostaci koje kurban može imati	51
Bolesti ovaca	52
Za koliko osoba vrijedi jedan kurban?	53
Koji je kurban najvredniji	55
Uhranjivanje kurbana	57
Boja kurbana	57
Kurban-bajram	59
Tekbiri-tešrik.....	63
Klanje kurbana	65
Šta se traži od onoga ko kolje kurban	67
Nijet – namjera	67
Dovođenje kurbana do mjesta klanja na lijep način	68
Dobro naoštriti i pripremiti nož kojim će se klati kurban.....	68
Kurban-namaz.....	71
Propis o nedavanja kurbanskog mesa mesaru na ime najamnine	72
Prodavanje kurbanskog mesa	73
Podjela kurbanskog mesa	73
Kurban za umrlog	74
Mustehabi kurbana	75
Mekruhi kurbana	76

Nebajramski kurban	77
Akika-dova.....	78
Hadžet-kurban.....	78
Ostali nebajramski kurban.....	79
Neki manje poznati propisi o kurbanu .	80
Obilježavanje Kurban-bajrama	83
Adabi Bajrama.....	86
Kako (ne) proslavljati blagdane	87
Oponašanje nemuslimana u obilježavanju blagdana.....	89
Važnost razlikovanja muslimana od nevjernika	90
Hadisi o odlikama kurbana	93
Adabi prilikom klanja životinje	97
Uvjeti ispravnosti klanja kurbana	103
Zabrana prodavanja kurbanskog mesa.....	107
Konzumiranje, dijeljenje i pohranjivanje mesa	109
Drugi propisi u vezi s kurbanom	113
Literatura.....	122

KURBAN JE NAŠA OBAVEZA I IZRAZ ZAHVALNOSTI

Izvršenje obaveze klanja kurbana najljepši je i najvredniji ibadet koji se može učiniti u vrijeme Bajrama i kao takav zaslu-
žuje posebnu pažnju. Uz obaveznost ovog ibadeta veže se i niz koristi kao i nagrada koje se postižu klanjem kurbana, a koje snaže ličnu odgovornost prema Uzvišenom Stvoritelju, učvršćuju odnose među ljudima i potiču našu brigu o ugroženim kategorijama u društvu. Ovaj je ibadet duboko ukorijenjen u našoj praksi i prisutan je u svim slojevima naših džematlija. Nerijetko se mahsus sprema novac za kupovinu kurbana, odvajajući "po malo" cijelu godinu, kurban se hrani da bi se dublje doživio čin žrtvovanja, izlaže se komšiluku kako bi se iskazala spremnost na odvajanje imetka, ostavlja se neki dio kurbana u kući kao

spomen (postekija ili rogovi) i kompletna se porodica obavezuje na brigu o čuvanju i hranjenju kurbanda.

Već duži niz godina osjeća se potreba za knjigom koja bi na obuhvatniji način govorila o kurbanu i koja bi odgovorila na mnoga pitanja u vezi s ovom problematikom. Kao potvrda potrebe za ovakvim štivom može poslužiti brojnost pitanja koja se postavljaju o ovoj temi putem islamskih glasila, iznova zanimljiva i kompleksna. U odgovorima na ova pitanja izdvajaju se mr. Muharem Omerdić, koji je godinama u Preporodu odgovarao na pitanja čitalaca, kao i fetve-i-emin dr. Enes Ljevaković, koji je nastavio posao Muharema ef. Omerdića, ali ga i obogatio internet komunikacijom preko stranice Rijasetu IZ u BiH.

Kurban se kao tema pojavljuje u mnogim knjigama, zbirkama hadisa, fikhskim djelima, zbirkama fetvi i sl., uglavnom u nekom od sadržanih poglavlja, ali je ovaj put to nešto drugačije. Ovo djelo nudi uvid u kompleksnost ove teme obrađujući brojna pitanja u vezi s kurbanom; svrhu

i ciljeve klanja kurbana, historijat ovog ibadeta, obaveznost žrtve u drugim religijama, propise u vezi s klanjem kurbana u islamu, nagrade za klanje kurbana, praksu Poslanika, s.a.v.s., u vezi s kurbanom, obilježavanje Bajrama itd., ali ostavlja prostor i za nove teme o ovoj problematici, kao što su: klanje kurbana u urbanim sredinama, klanje kurbana u zemljama Zapada, uplate kurbana u različite organizacije i asocijacije, klanje kurbana putem organizacija koje nude sve usluge, čak i videomaterijal, klonirane životinje i propisi u vezi s njima, predavanje mesa u javne kuhinje, domove, bolnice, uzgoj kurbana i dr.

Svesrdno preporučujući čitaocima ovu knjigu, nadam se da će u njima probuditi želju za klanjem kurbana i ponuditi im odgovore na dileme i pitanja u vezi s kurbanom.

Neka svaki naš posao završi dobro i s Allahovim zadovoljstvom!

Vehid ef. Arnaut

SVRHA KLANJA KURBANA

Žrtvovanje kurbana jeste ibadet koji vjernici izvršavaju jedanput godišnje u vrijeme Kurban-bajrama. Svaka obaveza koju je Uzvišeni Allah stavio pred nas ima svoju svrhu objašnjenu u Kur'anu i sunnetu Poslanika, s.a.v.s., a naša je obaveza da pokušamo, koliko smo u mogućnosti, shvatiti Allahovu, dž.š., nakanu kako bismo navedeni ibadet obavljali s više predanosti, sigurnosti i uvjerenja.

Sama riječ *kurban* dolazi iz arapskog jezika, a izvedena je iz glagola *karrebe*, što znači *približiti se*. Ova riječ određuje smisao i cilj klanja kurbana – približiti se Allahu, dž.š., Njegovoj milosti, oprost i zaštiti. Allahu nije potreban kurban, meso ili krv. On je neovisan od toga. On od nas želi bogobožnost, pokornost i blizinu Njemu Uzvišenom. Samo je takav kurban

valjan kod Allaha, dž.š., i samo od takvih, bogobojaznih, kurban će biti primljen.

Svrha klanja kurbana jeste iskazivanje odanosti i spremnosti na žrtvu u ime Allaha, dž.š. Krv kurbana čuva našu krv, krv naše djece i naših potomaka – onako kako je kurban sačuvao Ismaila, a.s., i njegovu krv.

Mudrost izvršavanja ovog propisa jeste u tome da se čovjek nauči žrtvovati na putu svoje vjere, za dobrobit zajednice i domovine, za dobro svih ljudi. Kasnije, svaka druga životna žrtva ne predstavlja poteškoću.

Žrtvovanje kurbana ima višestruko značenje i duboki smisao koji se postepeno otkriva pred onima koji ga traže:

1. Kurbanom zahvaljujemo Allahu, dž.š., na blagodatima kojima nas je obasuo. Ovaj aspekt kurbana istaknut je kur'anskim ajetom u kojem stoji: *“Do Allaha neće doprijeti meso kurbana i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša; tako vam je kurbane potčinio da biste Allaha veličali*

zato što vas je uputio. I obraduj one koji dobra djela čine!” (El-Hadž, 37) Prema Šerijatu žrtvovanje kurbana obaveza je za muslimane koji imaju određeni dio imetka, nisab. Zbog toga Allah, dž.š., poziva vjernike da Mu se klanjem kurbana zahvale na blagodatima koje im je podario.

2. Kurban je otkup za nas i za naše porodice kod Uzvišenog Allaha, dž.š. Kur'an u suri Es-Saffat od 99. do 113. ajeta kazuje pripovijest o Ibrahimu, a.s., i njegovu sinu Ismailu. Prema tom kazivanju Allah, dž.š., naredio je Ibrahimu da kao potvrdu svoje vjere žrtvuje sina Ismaila. Kada je Ibrahim položio sina na tlo da ga žrtvuje, Allah, dž.š., zovnuo ga je i objavio mu da je zadatak ispunio, a za Ismaila je rečeno: *“Kurbanom velikim ga iskupismo.”* Žrtvovanje kurbana, kao što je poznato, sunnet je Ibrahima, a.s., i kao takvo doprlo je do nas. Svrha Ibrahimova, a.s., kurbana jeste otkup života njegova sina Ismaila i to se nije promijenilo do danas. I mi svojim kurbanima otkupljujemo sebe i svoje porodice.

3. Žrtvovanje kurbana dokaz je naše vjere u Allaha, dž.š., i ljubavi prema Njemu. Allah, dž.š., od nas traži da dokažemo svoju vjeru, a jedan od načina jeste prinošenje žrtve. Ritual prinošenja žrtve iz ljubavi i počasti prema Bogu sastavni je dio obreda svih religijskih zajednica na Zemlji. Kur'an nas podsjeća da su Ademovi sinovi, Kabil i Habil, prinosili žrtve Allahu, dž.š. Osim toga, Allah, dž.š., jasno u Kur'anu kaže: *"Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana..."* (El-Hadž, 34) Ljudi su tokom povijesti izmijenili Allahove, dž.š., riječi, te su tako neki narodi, poput Feničana, prinosili ljudske žrtve da bi umilostivili svoje bogove. Sljedbenici objavljene Božije riječi, jevreji i kršćani, također imaju ritual prinošenja žrtve. Stari zavjet obiluje nizom kazivanja o obrednom žrtvovanju koje su jevreji činili da bi ublažili Božanski gnjev. U kršćanstvu je, Isusovim stradanjem i njegovom velikom žrtvom na križu, promijenjen smisao žrtve u odnosu na židovstvo. Žrtva sada ima duhovno značenje pa svaki kršćanin može prinijeti sebe kao žrtvu

za duhovno bogoštovanje i pomirenje. U islamu žrtvovanjem kurbana ispoljavamo svoju ljubav prema Allahu, dž.š., i čvrstu vjeru u Njega. Prinošenjem žrtve u danima Kurban-bajrama mi se približavamo Sve-moćnom i iskazujemo svoju spremnost na žrtvu onoga što nam je milo.

4. Žrtvovanje materijalnih sredstava, zekata, sadake, sadekatul-fitra i kurbana, direktno je povezano s oplemenjivanjem duše i izgrađivanjem pohvalnih svojstava: velikodušnosti, dobročinstva, plemenitosti i darežljivosti. Musliman se dijeljenjem kurbana uči da svoja materijalna dobra dijeli s drugima. Nezamislivo je da čovjek koji podijeli dvije trećine svog kurbana u dobrotvorne svrhe bude škrt i uskogrudan. Zbog toga je oplemenjivanje duše jedna od svrha klanja kurbana.

5. Klanje kurbana za vrijeme Bajrama povezano je s islamskim ekonomskim programom kojim se siromasi i potrebni za vrijeme blagdana opskrbljuju osnovnim sredstvima za život kako ne bi morali prosi-ti. Dijeljenje imovine siromasima učvršćuje

pozitivne odnose između bogatih i onih koji to nisu. Među njima se jača ljubav, poštovanje i pouzdanje jednih u druge. Stoga klanje kurbana ima socijalni smisao i svrhu.

HISTORIJAT KURBANA

Kurban je propisan druge godine po Hidžri, kao i zekat i oba bajram-namaza. Čin žrtvovanja i poklanjanja kurbana potječe iz vremena prvog čovjeka, Adema, a.s., a ne od Ibrahima, a.s., kako mnogi misle.

Naime, iz Kur'ana se posve jasno vidi da je kurban bio propisan prvom čovjeku na Zemlji, Ademu, a.s., i njegovoj porodici. Uzvišeni kaže: *“Istinski im ispričaj događaj dvojice sinova Ademovih. Obojica su kurban žrtvovali i poklonili. Od jednog je kurban bio primljen, a od drugog nije. Tada onaj reče drugom: ‘Tebe ću ubiti!’, a ovaj odgovori: ‘Žrtve Allah prima samo od dobrih i bogobojaznih!’”* (El-Maida, 27)

Od samog početka postojanja ljudi na Zemlji, odnosno od Adema, a.s., ustanovljava se pravilo da se žrtva iskazuje žrtvovanjem (klanjem) domaćih životinja. U ta drevna vremena stoka je predstavljala

imetak od najvećeg značaja i važnosti i sasvim je prirodno da su ljudi za Allahovo, dž.š., zadovoljstvo žrtvovali upravo stoku.

Islam je, dakle, u propisima koji su bili objavljeni Ademu, a.s., ustanovio propis kurbanda, odnosno klanja stoke na ime žrtve Allaha, dž.š., radi. U starim vjerezakonima islama koje su slijedili Ibrahimovi potomci po lozi njegova mlađeg sina Ishaka, a.s., poslanici Benu Israila, žrtva se prinosila tako što se stoka klala na posebnom mjestu i potom bivala zapaljena. To je bila 'žrtva paljenica', kako se danas imenuje u tekstovima Starog i Novog zavjeta, i ona je vezana isključivo za odnos između Allaha, dž.š., i Njegova roba.

Kurban u drugim religijama i kulturama

Kako je kurban bio propisan prvom čovjeku i poslaniku, Ademu, a.s., i njegovim sinovima, tako je bio propisan i svim poslanicima poslije njega.

U Starom zavjetu u Prvoj knjizi Mojsijevoj za Nuha, a.s., kaže se da je Bogu

prinosio žrtvu “od svake čiste stoke i od svih ptica čistijeh...”

Stari zavjet obiluje zapovijedima o prinošenju žrtava. Treća knjiga Mojsijeva sadrži posebna poglavlja o žrtvama naslovljena: “Zakon o žrtvama paljenicama”, “Zakon o žrtvama za grijeh”, “Zakon o žrtvama zahvalnim”, “Zakon o žrtvama jestivim”, “Zakon o žrtvama za prijestup”...

Osim stoke i ljetine, jevreji su u početku prinosili i ljudske žrtve. U Drugoj knjizi o carevima spominje se da je car Ahaz kao žrtvu prinio svoga sina. Kasnije je ova žrtva preinačena u žrtvovanje dijela tijela te je tako obrezivanje (sunećenje) ostalo kao zamjena za ljudsku žrtvu.

Tradicijsko obrezivanje koje simbolizira žrtvovanje vodi porijeklo još od Adama, a.s. U Barnabinu evanđelju navodi se da je povod obrezivanju bio Ademov grijeh. Kaže se da se Adem zavjetovao da će, pošto je zgriješio, uslišati Bog njegovo pokajanje, odsjeći jedan dio sebe. Kad mu je pokajanje

uslišano, Adem se, na Džibrilovu uputu, obrezao i ispunio svoje obećanje.

U kršćanstvu ideja žrtve dobija nagli i potpuni preobražaj. Obznanjuje se da je Bog beskrajno blag i milostiv, ali i pravedan. On ne traži žrtvu za iskupljenje pojedinačno od svakog čovjeka. On traži žrtvu za iskupljenje cijelog čovječanstva, jer je svaki čovjek u biti griješan zato što se rađa s grijehom praoca Adama. Da bi se svijet očistio, prema kršćanskom učenju, bilo je potrebno da Bog pošalje sina svoga jednorodnoga, koji će otjelovljen u ljudskom liku, živjeti ljudski život i biti, iako sam bezgriješan, na krst razapet da bi svojom nevinom krvlju i mučeničkom smrću izbavio čovječanstvo iz grijeha. Ovdje se vidi ideja žrtvovanja čovjeka, ali ne radi Boga, nego se bog žrtvuje radi čovjeka.

Osim u kršćanstvu, žrtva je prisutna i u drugim religijama, a ustvari je, kako nam historija govori, bila prisutna kod svih naroda u svim vremenima.

Budući da islam ne započinje s Kur'anom i časnim poslanikom Muhammedom, s.a.v.s., kako se to danas često pogrešno predstavlja, onda nije čudno što u Kur'anu često nalazimo pozivanje na *“vjeru vašeg pretka Ibrahima”* i nije čudno što neke institucije i odredbe uspostavljene od posljednjeg Allahova Poslanika, s.a.v.s., primjerice hadž, kurban i obrezivanje, nalaze svoju potpunu primjenu u islamu.

Islamski koncept kurbana

Islamski koncept kurbana zasnovan je prije više od 3.000 godina. Božiji poslanik Ibrahim, a.s., koji je morao napustiti svoj zavičaj, nastanio se u području Meke. Već je bio u dubokoj starosti, a kako nije imao djece, molio je Stvoritelja da mu daruje sina, koga će, nakon što ga vidi, biti pripravan Njemu žrtvovati. Kad je kasnije dječaku Ismailu saopćio da je usnio san u kojem ga se podsjeća na zavjet, njegov je sin mirno odgovorio: “Učini, oče, što ti se naređuje!” Ibrahim, a.s., doveo ga je u pustinju s najdubljim bolom ali i čvrstim

htijenjem da ispuni zavjet, i tada je čuo glas meleka koji ga je pozvao da stane i koji mu je ukazao na Božiju milost da umjesto sina zakolje ovna.

Kod Ibrahimovih, a.s., potomaka po lozi njegova starijeg, prvorodenog sina Ismaila, a.s., kurban (žrtvovanje stoke) veže se za obred hodočašća Svetog hrama – Kabe, što ju je Ibrahim, a.s., zajedno sa sinom Ismailom, a.s., izgradio prema Allahovoj zapovijesti u dolini Bekke, kasnije nazvanoj Meka. Dakle, kod Ismailovih potomaka kurban je vezan za obred hadža i u tom se smislu klanje kurbana obavlja u vrijeme obavljanja hadža (Kurban-bajram) i na jednom od mjesta hodočašća (dolina Mina). Sve je ovo vezano za općepoznatu kušnju kojom je Allah, dž.š., iskušao odanost svoga roba Ibrahima, a.s., naredivši mu u snu da kao kurban zakolje svoga sina Ismaila:

“I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: ‘O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?’ ‘O oče moj’ – reče – ‘postupi onako kako ti se naređuje. Vidjet ćeš, ako Bog da,

*da ću sve izdržati.*¹ *I njih dvojica poslušашe. I kad ga on čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnuso: 'O Ibrahimе, ti si se Objavi u snu odazvao, a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine. To je, zaista, bilo pravo iskušenje!' I kurbanom velikim ga iskupismo, i u naraštajima kasnijim spomen mu sačuvasmo: 'Nek je u miru Ibrahim!' Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik."*
(Es-Saffat, 102-111)

Ibrahim, a.s., odabrao je Boga i on je od Boga bio odabran. Da bismo podstakli um na dosezanje svjesnosti deredža koje je imao Ibrahim, a.s., sjetimo se da je ovog poslanika njegov naroda bacao u vatru i da je imao razna druga iskušenja u kojima je ostao čvrst na putu ka Bogu.

¹ Smatra se da se to dogodilo blizu ili u samoj Meki. Neki misle da je to bilo u dolini Mine, sjeverno od Meke, gdje se vrši obredno klanje svake godine kao sjećanje na žrtvu Ibrahima i Ismaila. Drugi kažu da je pravo mjesto žrtve bilo blizu Merve koja je povezana s Ismailovim djetinjstvom.

Ovaj običaj klanja kurbana potvrđen je i mnogo stoljeća kasnije objavljivanjem Kur'ana direktnom Ismailovom potomku, poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., tako da kurban ostaje propisanom formom žrtve u islamu sve do Sudnjeg dana. Također je Kur'anom propisano da se meso koristi za ishranu određenih kategorija ljudi, tako da žrtvovanje kurbana nema samo karakter odnosa između Allaha, dž.š., i roba koji kolje kurban, već ono poprima šire društveno i socijalno značenje.

“A kamile smo vam učinili jednim od Allahovih obreda hadža, i vi od njih imate koristi, zato spominjite Allahovo ime kada budu u redove poredane. A kad padnu na zemlju, jedite ih, a nahranite i onoga ko ne prosi, a i onoga ko prosi – tako smo vam ih potčinili da biste zahvalni bili. Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša; tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio – i obraduj one koji dobra djela čine!” (El-Hadž, 36, 37)

SOCIJALNI ASPEKTI KURBANA

Osnovni je cilj kurbana da se odrastao musliman, bar jednom godišnje, poslije bajram-namaza koncentrira i upravi svoje misli i odanost Onome Koji ga je stvorio i Kome se neminovno vraća. Žrtvujući bravče čovjek simbolično može i treba da se uzdigne iznad svojih tjelesnih i zemaljskih želja ka Onome Koji je izvor i utok svih stvari. Kao i u drugim ibadetima, islam je kurban učinio obavezom i zbog društvenih razloga – da se pomognu najbliži mesom kurbana. Uz brojne ostale imovinske fardove (ibadeimalijje), kao što su zekat, sadekatul-fitr, ostale sadake i sl., kurban je određen baš u dane Hadžijskog bajrama da omogući svima i mesni obrok, koji je imućniji dužan dati kao obavezu, a ne sadaku. Ako se ta dužnost ne bi izvršila, kurban ne bi bio prihvaćen. Preporuka Muhammeda, s.a.v.s., da

se za potrebe svoje porodice ostavi najviše jedna trećina kurbana, dokaz je direktne svrhe kurbana; međutim, praksa Pejgambera, s.a.v.s., bila je daleko humanija. Kad se jednom vratio kući i upitao hazreti Aišu, r.a., šta je sa zaklanom ovcom, ona mu odgovori: "Sve smo podijelili, osim plećke." Pejgamber, s.a.v.s., reče: "Ne, sve nam je ostalo, osim plećke."

Islam je i za kurban primijenio svoje poznate ekonomsko-socijalne stavove o obavezi da se maksimalno osigura materijalna pravda. Sva blaga na zemlji pripadaju Onome Ko ih je stvorio; čovjek samo rukuje njima, ali uz uvjet da na svaku blagodat koju ima daje zekat; onima koji to čine, obećava se do sedamsto puta veći iznos nagrade (sura El-Bekara), a onima koji škrtare, saopćava se da će sagorjeti u svom imetku na oba svijeta. Pejgamber, s.a.v.s., veli: "Darežljiv neznalica bliži je Bogu od škrtca pobožnjaka", ili "Najgora puna posuda jeste puni stomak bogatih!" Po tome je strogo određena (vadžib) i obaveza kurbana svim muslimanima kojima

pretekne imovina u iznosu nisaba. Muhammed, s.a.v.s., kaže: "Ko je mogao, a nije zaklao kurban, neka se ne primiće našoj džamiji!"

Kur'an, a.š., svojim je odredbama želio izgraditi zajednicu bez ekonomskih suprotnosti. To je uspjelo u prvim stoljećima islamskoga društva, dok muslimani nisu počeli napuštati principe svoje vjere. Muhammed, s.a.v.s., kaže: "Svaki dan činite dobročinstvo dijeleći na svaki dio svoga tijela, od izlaska sunca pa nadalje, kao zahvalu Onome Koji vam je sve to darovao..." Drugi put veli: "Svako ko ne pruži ruku čovjeku koji pada, ni njemu neće biti pružena ruka kada bude u nevolji." Jedan arapski književnik kaže: "Svi smo dužni Boga moliti, a najbolja je molitva pomoći svome bratu!" U koliko hadisa se ponavlja: "Svako je dobročinstvo čin ljubavi, a kad čovjek umre, sve iza njega nestaje osim dobrih djela koja je unaprijed tamo poslao, čineći ih u ime svoga Stvoritelja."

Sunnet Poslanika, s.a.v.s., jeste i to da onaj ko zakolje kurban pojede dio svoga

kurbana, a da dio podijeli svojim rođacima i potrebnima. Neki učenjaci kažu da je dozvoljeno pojesti trećinu kurbana, trećinu sačuvati, a treću trećinu podijeliti siromasi. Dozvoljeno je prenositi meso kurbana iz jednog mjesta u drugo. Meso kurbana i njegova koža ne smiju se prodavati. Mesar koji zakolje kurban ne smije ništa uzeti od mesa kurbana kao naknadu za svoj posao. Naknadu će uzeti od onoga ko je naručio klanje kurbana. Ebu Hanifa dozvoljava prodaju kože kurbana. On dodaje da se od zarade treba podijeliti sadaka ili da se u zamjenu za kožu kupe namirnice za svoju porodicu.

Sunnet je da čovjek sam zakolje svoj kurban i da pritom kaže: "Bismillah, Allahu Ekber! Allahu moj, ovo je kurban za tog i tog (treba spomenuti ime onog za koga se kolje kurban)." Poslanik, s.a.v.s., zaklao je jednu ovcu pritom govoreći: "Bismillah, Allahu Ekber! Allahu moj, ovo je od mene i od svakog iz mog ummeta ko nije klao."²

² Ebu Davud.

OBAVEZNOST KLANJA KURBANA I NAGRADA ZA TO

Prema stanovištu hanefijske pravne škole (tj. našeg mezheba), klanje kurbana spada u drugostepene vjerske dužnosti – *vadžibe*.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., onima koji imaju mogućnost zaklati kurban, ali to ne žele učiniti, kaže da ne dolaze na klanjanje bajram-namaza. Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko bude u mogućnosti zaklati kurban, a ne zakolje ga, neka se ne primiče našoj musali.”³

Ako čovjek zakolje kurban, ovcu ili kozu, onda je to dovoljno za njega i njegovu porodicu. Od Ebu-Ejuba, r.a., prenosi se hadis u kojem stoji: “U vrijeme Poslanika,

³ Ahmed i Ibn Madža. Musala – mjesto gdje se klanja bajram-namaz.

s.a.v.s., ljudi su klali po jednu ovcu za sebe i svoje porodice. Od toga bi oni jeli i druge bi nahranili i sada je onako kao što vidiš.”⁴

Sunnet je da čovjek lično zakolje ili da bar prisustvuje klanju kurbana. Od Aiše, r.a., bilježi se predanje u kojem kaže: “Ade-mov potomak na Dan žrtve (Bajram) ne može uraditi vredniji ibadet od prolijevanja krvi kurbana.”⁵

Ahmed i Ibn Madža bilježe predanje u kojem se žrtva kurbana cijeni tako da “za svaku dlaku vune ima sevap (dobročinstvo).”

Islamski pravnici definiraju kurban kao klanje određenih vrsta životinja (ne’am: deve, goveda, ovce, koze) u određenom vremenu, s nijetom prinošenja žrtve Allahu, dž.š.

Ahmed bilježi predanje od Aiše, r.a., i poznati autori hadiskih zbirki od Enesa, r.a.: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaklao je kao kurban dva bijela rogata ovna. Vidio

⁴ Ibn Madža i Tirmizi

⁵ Ibn Madža i Tirmizi

sam ga kako stavlja nogu na njihov vrat, uči Bismillu i donosi tekbir. Zaklao ih je svojim rukama.”

“Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog!” (El-Hadž, 28)

“Jedite ih, a nahranite i onoga ko ne prosi, a i onoga ko prosi!” (El-Hadž, 36)

Ko je dužan klati kurban

Pravnici hanefijske škole smatraju da obaveznost klanja kurbana spada na bogate osobe, tj. one koji posjeduju nisab zekata, odnosno one čija imovina prelazi čovjekove elementarne potrebe. Dakle, svaki musliman i muslimanka koji u vrijeme prva tri dana Kurban-bajrama budu posjedovali imovinu bilo koje vrste preko svojih kućnih potreba – čija vrijednost odgovara nisabu srebra (641,5 gr) – dužni su zaklati kurban.⁶

⁶ Odlukom Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini nisab za 1432/1433. h.g., odnosno 2011/2012. godinu iznosi 6.043,00 KM ili 3.090,00 €.

Imajući u vidu činjenicu da nakit svake vrste, auto, vikendica, zemlja koja se ne obrađuje (ili se obrađuje iz hobija), luksuzan namještaj ili namještaj koji nije neophodan itd., mora ući u obračun viška imovine, vrijedi konstatacija da je ogromna većina muslimana dužna klati kurban.

Zekat i klanje kurbana dvije su islamske obaveze koje muslimani najmanje poznaju i najmanje izvršavaju. Kurban se kolje samo za sebe. Žena koja ima vlastiti imetak, novac, nakit ili bilo koju drugu pokretnu ili nepokretnu imovinu, dužna je zaklati kurban za sebe.

Putnik nije dužan klati kurban, posebno ako se ne zadržava u jednom mjestu duže vrijeme. Islamski učenjaci smatraju da je putnik (musafir) oslobođen džuma-namaza pa, analogno tome, i klanja kurbana.

Siromašne osobe i dužnici nisu obavezni klati kurban. Ebu Bekr i Omer, r.a., nisu klali kurban, jer su svu svoju imovinu stavili na raspolaganje islamskoj zajednici i podijelili je siromasima i u dobrotvorne

svrhe tako da je njima i njihovim porodicama ostalo samo onoliko koliko je bilo potrebno za život. Njihov je primjer pouka svim muslimanima kako se treba žrtvovati za zajednicu, ali i dokaz da siromašne i osobe slabog materijalnog stanja nisu dužne klati kurban.

Umobolne osobe o pitanju klanja kurbana tretiraju se kao maloljetna djeca.

Vrijeme klanja kurbana

Klanje kurbana vremenski je ograničen ibadet. Zbog toga bi musliman trebao poznavati početak i kraj tog vremena, kako ne bi pogriješio i kako ne bi kurbansko meso pretvorio u obično meso.

Stavovi pravnih škola o pitanju početka vremena klanja kurbana slični su te ih zato nećemo spominjati pojedinačno, nego ćemo ih objediniti u jedno mišljenje.

Vrijeme u kojem je dozvoljeno početi klanje kurbana nastupa nakon klanjanja bajram-namaza i bajramske hutbe, ako se bajram klanja u vremenu u kojem je klanjao

Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je bajram-namaz klanjao nakon što bi sunce izašlo i odskočilo od horizonta u visini koplja. Dakle, onaj ko želi zaklati kurban, bez obzira na to da li klanjao bajram-namaz ili ne, da li se u njegovu mjestu klanja bajram-namaz ili ne, da li je poglavar muslimana zaklao kurban ili ne, sačekat će da izađe sunce, da odskoči od horizonta u visini koplja, na to će dodati dužinu namaza i bajramske hutbe i nakon toga može početi s klanjem kurbana.

Dakle, kurban se ne može klati prije klanjanja bajram-namaza, kao što se i navodi u hadisima. Buhari i Muslim prenose hadis u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko zakolje (kurban) prije namaza, zaklao je sebi, a ko zakolje poslije namaza i hutbe, upotpunio je svoje obrede i uskladio je svoj postupak s postupkom muslimana." Džundeb ibn Sufjan el-Bedželi prenosi: "Jednog dana Kurban-bajrama klali smo kurban s Poslanikom, s.a.v.s., a neki su ljudi svoje kurbane zaklali prije obavljenog bajram-namaza. Kada je Poslanik, s.a.v.s.,

vidio da su neki zaklali kurbane prije namaza, rekao im je: 'Ko zakolje kurban prije namaza, neka zakolje drugi kurban, a onaj ko to nije uradio, neka sada u ime Allaha to učini!'”⁷

Od Beraa ibn Aziba, r.a., prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., kazao: “Prvo čime počinjemo ovaj dan (Bajram) jeste namaz, zatim se vraćamo i koljemo kurbane. Onaj ko postupi tako, postupio je po našem sunnetu, a ko zakolje prije namaza, to je obično meso koje je darovao svojoj porodici, meso koje nema ništa s obredom kurbana.”⁸ Također, u jednoj verziji spomenutog hadisa od Džundeba ibn Sufjana, r.a., stoji da je kazao: “Prisustvovao sam Kurban-bajramu s Poslanikom, pa je vidio meso kurbana koji je zaklan prije završetka namaza te je kazao: ‘Ko zakolje kurban prije nego što se klanja ili prije nego što klanjamo, neka ponovo zakolje drugi kurban, a oni koji nisu zaklali, neka zakolju s Bismillom.’”⁹

⁷ Buhari.

⁸ Buhari i Muslim.

⁹ Buhari i Muslim.

Islamski učenjaci razili su se o pitanju završetka vremena klanja kurbana, a ovdje ćemo spomenuti dva najjača mišljenja. Većina učenjaka smatrala je da Kurban-bajram traje tri dana – dan u kojem se klanja bajram-namaz i dva dodatna dana. Mogućnost klanja kurbana, prema ovom mišljenju, prestaje sa zalaskom sunca trećeg dana Bajrama. Ovaj stav zastupale su tri pravne škole, osim šafijske.

Učenjaci šafijske pravne škole smatrali su da Kurban-bajram traje četiri dana – dan u kojem se klanja bajram-namaz i dodatna tri dana. Mogućnost klanja kurbana, prema ovom mišljenju, prestaje sa zalaskom sunca četvrtog dana Bajrama. Ovog stava također su bili: Ata, Evza'i, Mekhul, šejhul-islam Ibn Tejmijja, Ibn el-Kajjim, imam Ševkani i dr.

Smatramo da je drugo mišljenje preče zbog jačine dokaza koje su spomenuli. Svoje mišljenje zasnovali su na hadisu Allahova Poslanika, s.a.v.s.: “U svim klancima Meke

može se klati, u svim danima tešrika (boravka na Mini) može se klati.”¹⁰

Klanje kurbana noću

Većina islamskih učenjaka smatrala je da je dozvoljeno klanje kurbana noću, ali da je to pokuđeno. Ovo su mišljenje zastupale tri pravne škole, osim malikijske. Također, ovo je bio stav zahirijske pravne škole. Imam Malik smatrao je da je klanje kurbana noću zabranjeno.

Smatramo da je preče mišljenje većine islamskih učenjaka zato što ne postoje jasni i precizni argumenti koji to zabranjuju. Ako ne postoje relevantni dokazi koji to zabranjuju, onda je osnova da je to dozvoljeno. Hadisi u kojima je spomenuto da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio klanje kurbana noću su slabi – daif, i ne mogu se koristiti za dokazivanje šerijatskih propisa.

Šejh Usejmin smatrao je da nije pokuđeno klati noću, jer ne postoji dokaz na

¹⁰ Hadis su od Džabira ibn Muta'ima, r.a., zabilježili imam Ahmed i dr.; njegovu vjerodostojnost potvrdili su hafiz Ibn Hadžer, šejh Albani i drugi hadiski učenjaci.

osnovu kojeg bi kazali da je to pokuđeno. Pokuđenost je jedna od šerijatskih kategorija koja se treba temeljiti na relevantnim dokazima.¹¹

Islamski su učenjaci jednoglasni u stavu da je najbolje vrijeme za klanje kurbana vrijeme u kojem je Poslanik, s.a.v.s., klao svoje kurbane – prvog dana Bajrama, neposredno nakon završetka bajram-namaza.

Nagrada za kurban

Čovjek je znatiželjno biće i želi znati kakve su posljedice njegovih dijela. Ashabi Allahova Poslanika, s.a.v.s., također su bili znatiželjni i nastojali su saznati kakva im nagrada pripada za žrtvovanje kurbana.

Zeid ibn Erkam, r.a., kaže: "Ashabi Allahova Poslanika, s.a.v.s., upitali su ga: 'Šta su ovi kurbani?' On im odgovori: 'To je sunnet vašeg oca Ibrahima, a.s.' Oni rekoše: A šta mi imamo od toga, Allahov Poslaniče?' On im odgovori: 'Za svaku dlaku dobro djelo.' Oni upitaše: 'Šta je s vunom, Allahov

¹¹ Ahkamu el-edhijeti ve ez-zekati, str. 25.

Poslaniče?’ On uzvрати: ‘Za svaku dlaku vune dobro djelo.’”¹²

Žrtvovanje kurbana u danima Bajrama Allahu, dž.š., najdraže je djelo koje čovjek može učiniti. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allahu najdraže djelo koje čovjek uradi na dan Kurban-bajrama jeste žrtvovanje kurbana. Kurban će na Sudnjem danu doći sa svojim rogovima, papcima i runom. Krv kurbana stigne Allahu prije nego što padne na zemlju. Pa budite radosni zbog toga.”¹³ Ko- načno, žrtvovanjem kurbana brišu se grijesi vlasniku kurbana i njegovoj porodici.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je svojoj kćerki Fatimi: “Fatima, stani do svoga kurbana i posmatraj ga, jer prije nego što prva kap njegove krvi kane, tebi će biti oprošteni prijašnji grijesi.” Ona upita: “Allahov Poslaniče, da li je to samo za nas ili za nas i druge muslimane?” “Za nas i druge muslimane”, odgovori Poslanik, s.a.v.s.

¹² Taberi.

¹³ Buhari i Muslim.

Spajanje kurbana i akike

Većina islamskih pravnika smatra da nije dozvoljeno spojiti kurban i akiku koljući jedan kurban, s namjerom da se time oduži i kurban i akika. Tog su mišljenja bili pravници malikijske, šafijske i većina pravnika hanbelijske pravne škole.

To su argumentirali razumnim dokazom da je sve spomenuto pojedinačan i jedinstven ibadet, i da je za sve to propisano puštanje krvi te se ne može jednim klanjem odužiti za dva odvojena ibadeta.

UVJETI ISPRAVNOSTI KURBANA

S obzirom na to da je klanje kurbana ibadet, za njegovu ispravnost propisani su mnogi uvjeti koje ćemo ukratko spomenuti kako bi musliman znao kako postupati prilikom kupovine i nabavke kurbana.

Za kurban se može zaklati deva od najmanje pet godina, goveče od najmanje dvije godine, bravče od najmanje jedne godine (može i mlađe, ali da je veličine bravčeta od godinu dana).

Deva i goveče mogu se klati u najviše sedam kurbana, ali može i manje. Bravče se kolje samo za jednu osobu (s time što se kurban koji kolje nosilac domaćinstva odnosi na užu porodicu). Kada se kolje kurban u govečetu ili devi, svi učesnici u kurbanu moraju imati nijet za kurban.

Kurban mora biti određene vrste stoke (deva, goveče ili bravče)

Uvjet za ispravnost kurbanu jeste da bude od ove vrste stoke: deva, goveče ili bravče (sitna stoka obuhvata koze i ovce). Argument za ovaj uvjet jesu riječi Uzvišenog: *“Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbanu da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje...”* (El-Hadž, 34) Imam Kurtubi u svom Tefsiru, komentirajući riječi stoke, kazao je: “Stoka su deve, goveda i bravčad.”

Kurban treba dostići odgovarajuću starosnu dob

Većina učenjaka smatra da je uvjet za ispravnost kurbanu njegovo dostizanje doba ispadanja sjekutića (ar. *sunijj*), jer se na taj način određuje zrelost (punoljetnost) životinje. Prema tom kriteriju deva treba da je napunila pet godina i ušla u šestu, goveče da je napunilo dvije godine i ušlo u treću, bravče da je napunilo godinu i ušlo u drugu, s tim što je izuzeta ovca, jer je dozvoljeno da se zakolje janje

starije od šest mjeseci ukoliko je veliko. To su argumentirali hadisom Džabira, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: "Ne koljite za kurban osim zrele, punoljetne (ar. *mussin*) životinje, a ako ne budete u mogućnosti, onda mlado janje."¹⁴ U drugom hadisu kod imama Muslima stoji da je Poslanik, s.a.v.s., dijelio kurbane pa je jednom ashabu dao janje, te je ashab kazao: "Allahov Poslaniče, meni si dao janje?" Na to mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Njega zakolji kao kurban." Ovi hadisi jasno kazuju da je uvjet za valjanost kurbana to da kurban dostigne odgovarajuću starosnu dob (zrelost) i ispadanje sjekutića, osim ovce koja se može zaklati i mlađa od zrele ovce, one koja je napunila godinu. Da taj propis ne obuhvata koze ukazuje hadis ashaba koji je zaklao prije vremena te mu je Poslanik, s.a.v.s., naredio da zakolje drugi kurban, a on je rekao: "Imam kozu koja nije zrela, kojoj nisu ispali sjekutići (ar. *džiza*)", a Poslanik, s.a.v.s., kazao mu je: "Zakolji je i nikome nakon tebe nije valjan

¹⁴ Muslim.

kurban ako zakolje kozu koja nije zrela i kojoj nisu ispali sjekutići.”¹⁵

Učenjaci su postavili uvjet za ispravnost žrtvovanja janjeta za kurban, a taj je da bude debelo i krupno, tako da ako bi se umiješalo u stado zrelih ovaca, ne bi se mnogo fizičkim izgledom razlikovalo od njih.

Dakle, da bi kurban bio valjan, životinja treba dostići odgovarajuću starosnu dob:

- koza treba da je napunila godinu,
- ovca da je napunila šest mjeseci i da se tjelesno ne razlikuje od prosječne ovce koja je napunila godinu,
- goveče da je napunilo dvije godine (nije dozvoljeno po konsenzusu učenjaka zaklati goveče mlađe od dvije godine, makar bilo i krupno kao ono koje je napunilo dvije godine, zbog općenitosti hadisa koji uvjetuju zrelost životinje, tj. ispadanje sjekutića),
- deva da je napunila pet godina.

¹⁵ Buhari i Muslim.

Kurban treba biti bez ikakvih tjelesnih nedostataka

Pošto je klanje kurbana ibadet kojim se muslimani približavaju svome Gospodaru, a Gospodar ne prima osim ono što je dobro, u našoj je vjeri propisano da kurban treba biti debeo, dobar, zdrav i bez ikakvih tjelesnih nedostataka ili mahana koje mogu vidljivo utjecati na pomanjkanje mesa. Osnova ovog uvjeta jesu riječi Allahova Miljenika, s.a.v.s.: "Četiri ne zadovoljavaju da budu kurban: jednook ili ćorav, čija je ćoravost jasna; bolestan, čija je bolest jasna; hrom ili šepav, čija je hromost ili šepavost jasna; zakržljao, u čijim kostima nema moždine."¹⁶

Ukoliko se osobine spomenute u ovom hadisu nađu pri kurbanu, kurban po konsenzusu učenjaka nije valjan. Također, ako bi se pri kurbanu našle druge mahane s istim značenjem, propis bi bio isti. Ako bi se pri kurbanu našla mahana izraženija od

¹⁶ Hadis su zabilježili sakupljači Sunena i dr. od Beraa ibn Aziba, r.a., a vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani.

spomenutih, to bi također činilo kurban neispravnim.

Ovaj hadis jasno ukazuje i na to da ukoliko bi kurban pri sebi imao neku malu mahanu, to ne bi smetalo valjanosti kurbanu zbog riječi Poslanika, s.a.v.s.: "Čija su ćoravost, bolest, hromost i zakržljalogost jasni", što znači da ako mahana nije jasna, ona neće biti smetnja.

U nastavku ćemo navesti neke mahane koje su učenjaci spomenuli kada je u pitanju kurban, tj. spomenut ćemo mahane jednog po jednog organa.

Mahane očiju

Slijep kurban nije valjan, jer ako je Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se kolje jednooka životinja, onda je preče da za kurban nije dozvoljeno zaklati slijepu životinju. Također, jednooka životinja, tj. ona koja nema jedno oko, ili ga ima ali ne vidi na njega, ne zadovoljava uvjete da bude kurban.

Ona životinja koja vidi danju, a ne vidi noću može biti kurban, prema mišljenju

učenjaka, jer to ne utječe na njezinu debljinu, pošto se životinje većinom na paši čuvaju danju.

Razroka životinja zadovoljava uvjet da bude kurban, jer to ne utječe na viđenje paše niti na njezinu debljinu.

Životinja iz čijih očiju teku suze ili krmelji, a to joj ne ometa viđenje paše, zadovoljava da bude kurban.

Mahane ušiju

Životinja s malim ušima (čulava) zadovoljava da bude kurban po mišljenju učenjaka četiri pravne škole.

Životinja koja je stvorena bez ušiju ili bez jednog uha, po mišljenju većine učenjaka – osim hanbelijske pravne škole – ne zadovoljava da bude kurban. Šejh Usejmin smatrao je da ovca koja je stvorena bez ušiju zadovoljava da bude kurban, ali je preče tražiti onu koja ima uši.

Ako je otkinut dio uha s prednje ili sa stražnje strane, ali visi i nije se odvojio, po mišljenju većine, to je pokuđeno, osim kod

pravnik a hanefijske škole, koji su kazali da nije pokuđeno.

Ako je uho razrezano, po mišljenju većine pravnik a, to je pokuđeno, osim hanefijskih učenjaka, koji to nisu smatrali pokuđenim.

Životinja probušenog uha, po mišljenju većine učenjaka, pokuđeno je da bude kurban, osim kod učenjaka hanefijske škole koji to nisi smatrali pokuđenim.

Životinja otkinutih ušiju ili samo s jednim (cijelim) uhom, po mišljenju učenjaka četiri pravne škole, ne zadovoljava da bude kurban.

Mahane rogova

Životinja koja je stvorena bez rogova (šulava) zadovoljava da bude kurban, po mišljenju učenjaka četiri pravne škole.

Kada je u pitanju životinja slomljenog roga, hafiz Ibn Abdul-Ber kazao je: "Većina učenjaka smatrala je da je dozvoljeno za kurban klati životinju slomljenog roga, ako lomljenje roga nije prouzrokovalo

krvarenje, a ako je prouzrokovalo krvarenje, Malik je to smatrao pokuđenim, jer je to smatrao znakom jasne bolesti.”

Mahane repa

Ako je životinja koja se kolje za kurban stvorena bez repa ili joj je rep otkinut, po mišljenju većine učenjaka, takva životinja ne zadovoljava da bude kurban, dok su pravnici hanbelijske škole smatraли da životinja bez repa zadovoljava uvjete kurbana, bez obzira na to da li je stvorena kao takva ili joj je rep otkinut.

Nedostaci koje kurban može imati

Kada govorimo o mahanama kurbana, treba spomenuti da je po mišljenju većine islamskih učenjaka dozvoljeno da kurban bude kastrirana životinja. Na to ukazuju mnogi hadisi u kojima je spomenuto da je Poslanik, s.a.v.s., za kurban klao dva bijela kastrirana ovna.

Za kurban je dozvoljeno klati mužjaka makar često bio puštan da oplodava.

Većina učenjaka smatrala je da je dozvoljeno zaklati steonu životinju.

Dozvoljeno je zaklati ošišanu životinju, tj. onu kojoj je odstranjena vuna.

Dozvoljeno je zaklati žigosanu životinju.

Dozvoljeno je zaklati životinju koja je izgubila glas.

Ovo su neke mahane koje se mogu naći pri kurbanu, ali je svakako bolje da kurban bude zdrav i bez ikakvih spomenutih mahana.

Bolesti ovaca

Bolesti ovaca veoma su rijetka pojava novijeg datuma. Nikad se ranije nije čulo za epidemiju ovaca, a posebno takvu koja bi bila opasna po ljude. Naprimjer, po novinarskoj evidenciji Istanbul zakolje oko pola miliona ovnova za Bajram, većim dijelom bez veterinarske kontrole, pa se nije čulo za zarazu i oboljenja. Najčešće bolesti ovaca su metiljavost i ovčiji brlj, što nije opasno za ljude. Crni prišt je veoma rijedak i to je bolest goveda, a poznaje se po tome što u momentu klanja

krv automatski gruša i crni. Najnovija bolest došla uvozom jeste slinavka. Mirne savjesti radi nije naodmet obaviti veterinarski pregled žive stoke i mesa.

Treba istaći zanimljivost o tome koliko je ovca čista životinja; naime, u ranije vrijeme, dok nije bilo dobre vojne sanitetske službe, pratilo se odakle vodu piju ovca i konj, što je bilo siguran pokazatelj njezine ispravnosti te je odatle bez bojazni mogla piti i vojska.

Za koliko osoba vrijedi jedan kurban?

Većina islamskih učenjaka smatra da je jedna ovca dovoljna za vlasnika i njegovu porodicu bez obzira na to koliko porodica ima članova, što su argumentirali mnogim hadisima. Spomenut ćemo hadis Aiše, r.a., u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., zatražio oštar nož, pa kada mu ga je dodala, povalio je ovna i kazao: "Gospodaru, ovo je od Muhammeda i njegove porodice i od Muhammedova ummeta", zatim ga je zaklao.¹⁷

¹⁷ Muslim.

Zvaničan stav hanefijske pravne škole jeste da se jedna ovca kolje za jednu osobu, a ne za više osoba.

Poznati hadiski ekspert hanefijskog mezheba Ez-Zejlea'i kazao je: "Ovakvom mišljenju učenjaka mezheba, tj. tome što su zabranili da se ovca kolje za više osoba, problem predstavlja to što je preneseno da je Poslanik, s.a.v.s., klao ovna za sebe i za svoj ummet." Zatim je spomenuo jedan od hadisa koji ukazuju na to.¹⁸

Većina učenjaka smatra da je u klanju govečeta i deve dozvoljeno da učestvuje sedam osoba. Na to ukazuju mnogi argumenti, a spomenut ćemo samo jedan, odnosno riječi Džabira, r.a.: "U godini u kojoj je bila Hudejbija, zajedno s Allahovim Poslanikom zaklali smo devu za sedam i kravu za sedam osoba."¹⁹

Udruživanje u klanju deve ili govečeta odnosi se na udruživanje ljudi iz različitih porodica, a ne iz jedne porodice, kao što

¹⁸ Nasbu er-Raje.

¹⁹ Muslim.

je slučaj s klanjem ovce kada čovjek kolje ovcu za sebe i svoju porodicu.

Ako bi čovjek želio zaklati goveče ili devu za sebe i svoju porodicu, to je dozvoljeno bez razilaženja islamskih učenjaka o tom pitanju.

Koji je kurban najvredniji

Pošto je islam savršena i potpuna vjera ni ovo pitanje nije ostavljeno bez odgovora. Islamski su se učenjaci, u želji da dođu do odgovora, razišli o ovom pitanju i zauzeli tri različita stava.

Prvi stav, mišljenje većine učenjaka, jeste da je najvredniji kurban deva, zatim goveče, zatim ovca i najzad koza. Tog su stava bili pravници šafijske, hanbelijske i zahirijske pravne škole. To su argumentirali s više dokaza, a jedan od njih jeste hadis Ebu Hurejre, r.a., u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., kazao: "Ko se okupa petkom od džunupluka, zatim ode u džamiju u prvom vremenu – kao da je žrtvovao devu, ko ode u drugom vremenu – kao da je žrtvovao goveče, ko ode u trećem vremenu – kao da je

žrtvovao rogatog ovna, ko ode u četvrtom vremenu – kao da je žrtvovao kokošku, a ko ode u petom vremenu – kao da je žrtvovao jaje. Kada izađe imam, dođu meleki i slušaju vaz.”²⁰

Malikijska pravna škola smatrala je da je najbolji kurban ovca, zatim goveče, zatim deva. Svoj stav zasnovali su na činjenici da je Allah, dž.š., poslao ovna kao iskup Ibrahimu, a.s., za njegovu pokornost. Također su svoj stav argumentirali i time da je to bila većinska praksa Allahova Poslanika, s.a.v.s. Mnogo je vjerodostojnih hadisa u kojima je zabilježeno da je Poslanik, s.a.v.s., za kurban klao ovna ili dva.

Hanefijska pravna škola smatrala je da je najbolji kurban onaj koji ima najviše mesa i čije je meso najkvalitetnije, argumentirajući to riječima Poslanika, s.a.v.s.: “Najdraži kurban Uzvišenom Allahu jeste onaj koji je najvredniji i onaj koji je najdeblji.”²¹

²⁰ Buhari i Muslim.

²¹ Hadis je slabim ocijenio šejh Albani.

Uhranjivanje kurbana

Većina islamskih učenjaka smatrala je pohvalnim uhranjivanje kurbana, dok je bilo i onih koji su to smatrali pokuđenim, jer je to, kako kažu, praksa jevreja. Oni koji su to smatrali pohvalnim opravdavali su to s više argumenata: praksa Allahova Poslanika, s.a.v.s., bila je da je za kurban klao dva debela, bijela, kastrirana ovna; također su neki tumači Kur'ana u komentaru riječi Uzvišenog: *“Eto toliko! Pa ko poštuje Allahove propise – znak je čestita srca”*, spomenuli da se ovdje misli na lijepo ophođenje i uhranjivanje kurbana; i predanjima da je uhranjivanje kurbana bila praksa muslimana.

Boja kurbana

Veliki broj učenjaka spomenuo je da je najvredniji kurban bijele boje, zato što je u više hadisa spomenuto da je Poslanik, s.a.v.s., klao bijele ovnove za kurban. Međutim, treba napomenuti da učenjaci nisu smatrali pokuđenom ni jednu drugu boju, ali su govorili o tome koja je boja najvrednija.

KURBAN-BAJRAM

Ovaj bajram zove se i Hadži-bajram jer se u njemu obavljaju obredi hadža. Prvo bajramsko jutro odlazi se u džamije ili na musalle kako bi se klanjao sabah i bajram-namaz. Onako kako se petkom priprema za džuma-namaz tako se treba pripremiti i za bajram-namaz, dakle okupati se, lijepo se obući, namirisati i učeći tekbire i zikr rano krenuti u džamiju. Kako je to činio Allahov Poslanik, s.a.v.s., i njegovi ashabi vidi se iz sljedećih primjera.

Na Ramazanski bajram Poslanik, s.a.v.s., ne bi izlazio iz kuće dok ne bi nešto pojeo, a na Kurban-bajram ne bi ništa jeo dok ne bi kurban zaklao.²² Kada bi izlazio na bajram-namaz, Muhammed, s.a.v.s., išao bi jednim, a vraćao se drugim putem.²³ Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je i ovo: "Ono čime otpočinjemo

²² Ahmed, Tirmizi, Ibn Madža i Hakim.

²³ Buhari.

ovaj naš mubarek (Kurban-bajram) jeste da klanjamo bajram-namaz, a potom se vratimo (kući) i koljemo kurban. Ko tako postupi slijedi našu praksu – sunnet.”²⁴

Kurban bi trebao zaklati svaki musliman za sebe i za svoju porodicu, onaj ko u danima Bajrama ima dovoljno sredstava da može kupiti kurban. Allah, dž.š., kaže: *“Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje...”* (El-Hadž, 34)

Ashabi su pitali Allahova Poslanika, s.a.v.s.: “Zašto koljemo kurbane?” On im na to odgovori: “To je sunnet – praksa vašeg oca Ibrahima, a.s.” Zatim su ga upitali: “Šta mi imamo od toga?” Na to je Alejhisselam odgovorio: “Za svaku dlaku (zaklanog kurbana) bit ćete nagrađeni.”²⁵

Allahov Poslanik, s.a.v.s., također je rekao: “Čovjek ne uradi vredniji i Allahu draži posao na Kurban-bajram od klanja kurbana.”²⁶

²⁴ Buhari.

²⁵ Ahmed, Tirmizi i Ibn Madža.

²⁶ Tirmizi i Ibn Madža.

Kurban je izraz našeg islama. Ovaj čin opskrbljuje srce i dušu najboljom opskrbom, bogobojaznošću, a naše tijelo štiti od nevolja. Izvršavajući ovaj vjerski propis i prinoseći kurban kao žrtvu, iskazujemo svoju odlučnost i spremnost da se, u ime Boga, požrtvovano i samoprijegorno borimo na putu dobra, istine i pravde.

Obaveza svakog muslimana jeste da obrati pažnju na obavljanje bajram-namaza, tj. da ga propisno obavi i da prisustvuje hutbi kako bi se njome okoristio. Ovaj je Bajram čin zahvalnosti Allahu, dž.š., i dužnost nam je uzeti pouku iz njegovih propisa i učiniti u njemu što više dobročinstva. Pojam *praznik* ne smijemo shvatiti onako kako ga shvataju nemuslimani, pa učiniti taj dan danom razuzdanosti, nezahvalnosti ili vremenom neposlušnosti i širenja harama, kao što je muzika, opijanje i sl., što svakako može biti uzrokom propasti naših dobrih djela učinjenih u ovim danima.

Hadž i kurban kao posebna obilježja ovog bajrama predstavljaju važne duhovne resurse za obnavljanje naše snage potrebne

nam u sučeljavanju s izazovima i kušnjama složene životne stvarnosti. Bajram nas upućuje na veliku i izdašnu međusobnu solidarnost. Okrenimo se onima prema kojima imamo dug u vjeri i koji su potrebni naše pažnje. Bajramsku radost podijelimo sa svim dobrim i plemenitim ljudima iz našeg komšiluka. Zamolimo Svemogućeg Boga i prikupimo novu odlučnost da ispravimo nepravdu i umanjimo nevolje i boli nanesene našoj braći i sestrama.

Prema Kur'anu, posljednjoj Allahovoj uputi, ljudski koraci na licu Zemlje nisu zalud, ljudska djela nisu bez odgovornosti i više svrhe. Neka nas ne napušta nada u Allahovu, dž.š., milost i pomoć kao što bez nade nije ostao ni Muhammed, s.a.v.s., kome je njegov Gospodar objavio: *“U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog! Zar ti Mi nismo grudi tvoje prostranim učinili, i breme tvoje s tebe skinuli, koje je pleća tvoja pritislo, i spomen na tebe visoko podigli! Zbilja, s mukom je i last, zbilja, s mukom je i last! A kad završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!”* (Sura, ajet)

Tekbiri-tešrik

Kao što se obredi hadža, klanje kurbana, podizanje Kabe i voda zemzem uglavnom vežu za Ibrahima i Ismaila, a.s., tako je i s učenjem tekbira. Kada se pojavio ovan – kurban od Allaha, dž.š., kao zamjena za Ismaila, a.s., kojeg je Ibrahim, a.s., po odredbi Allaha, dž.š., pripremio kao žrtvu, prisutni melek uči tekbir: ALLAHU EKBER, ALLAHU EKBER. Ibrahim, a.s., također, uči: LA ILAHE ILLALLAHU VALLAHU EKBER. Na kraju Ismail, a.s., kao dječak donosi tekbir i čini zahvalu Allahu, dž.š., riječima: ALLAHU EKBER VE LILLAHIL-HAMD.

Tekbiri se počinju učiti poslije saba-hskog farza na dan Arefata, uoči Bajrama, pa do ikindijskog farza četvrti dan Bajrama. Dakle, tekbiri se uče pet dana poslije farzova dnevnih namaza, nakon što se preda selam. Tekbiri-tešrik glasi:

ALLAHU EKBER, ALLAHU EKBER;
LA ILAHE ILLALLAHU VALLAHU

EKBER; ALLAHU EKBER VE LILLAHIL-HAMD.

Muhammed, s.a.v.s., kaže: "Ukrašavajte svoje bajrame tekbirima – 'ALLAHU EKBER', tehlilom – 'LA ILAHE ILLALLAH', tahmidom (zahvalom) – 'EL-HAMDU LILLAH' i takdisom (uzdizanjem i veličanjem Allaha, dž.š.)"²⁷

Prilikom susreta i zijareta jedni drugih ovaj naš mubarek čestitamo riječima:

BAJRAM ŠERIF MUBAREK OLSUN!

Rodbini i prijateljima čestitamo telefonom ili bajramskim čestitkama. Danas su popularna bajramska čestitanja putem oglasa na radiju, televiziji ili u novinama.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., čestitao je Bajram prigodnom dovom koja glasi: **TEKABBELELLAHU MINNA VE MINKE!** (Neka nam Allah ukabuli - primi.)

²⁷ Taberani.

Klanje kurbana

Onaj ko kolje kurban trebao bi biti pod abdestom. Najbolje bi bilo da je ta osoba i vlasnik, tj. onaj čiji se kurban i kolje, ali to nije obavezno, tj. sami čin klanja može obaviti i drugo lice. Kurban se vodi do mjesta klanja učeći tekbir barem tri puta:

ALLAHU EKBER, ALLAHU EKBER; LA ILLAHE
ILELLAHU VALLAHU EKBER; ALLAHU EKBER
VE LILLAHIL-HAMD.

Bilo bi lijepo na tom putu ovnu prebaciti preko glave peškir ili nešto slično umjesto poveza očiju. Ovan se potom položi na zemlju lijevom stranom tijela okrenuvši ga prema kibli. Pritom mu se veže donja zadnja noga (tj. ona koja je na zemlji) među prednje dvije tako da mu gornja zadnja noga ostane slobodna. Ovaj je položaj anatomski najpravičniji jer trzanjem te slobodne noge, kao kompenzacija bolu, ovan prije izbaci krv i uquine.

Pred samo klanje prouči se dova, kako se u narodu kaže, 'na nož':

“E’UZU BILLAHI MINE-ŠŠEJTANI-RADŽIM!
BISMILLAHI-RRAHMANI-RRAHIM!

ALLAHUEKBER! VEDŽDŽEHTU VEDŽHIJE
LILLEZI FETARESSEMAVATI VEL ERDA HANIFEN
VE MA ENE MINEL MUŠKRIKIN. BISMILLAHI,
ALLAHU EKBER. ALLAHUME HAZA MINKE VE
LEKE. INNE SALATI VE NUSUKI VE MEHJAJE
VE MEMATI LILLAHI RABBI-L-’ALEMIN. LA
ŠERIKE LEH VE BI ZALIKE UMIRTU VE ENE
EVVELU-L-MUSLIMIN. ALLAHUMME TEKABEL
MINNI.... (IME I OČEVO IME ONOGA KOME
SE KOLJE KURBAN) KEMA TEKABELTE MIN
IBRAHIME HALILIKE VE MUHAMMEDIN
’ALEJHI-SSALATU VE-SSELAMI!”

Nakon ovoga prouči se još jedan tekbir
kao prilikom dovođenja kurbana i ovan se
prekolje jednim potezom oštrim nožem
izgovarajući glasno ili poluglasno (ne u
sebi):

BISMILLAHI, ALLAHU EKBER!

Pošto se ovan zakolje, prouče se još tri
tekbira, ovaj put mogu i u sebi, i sura Kevser
(Ina e’atajna). Obrada ovna ne započinje
se prije nego što se uvjeri da je životinja

umrla i da je prestala istjecati krv. Kurban se ne smije ubiti na neki drugi način osim klanjem, jer kao takav ne bi bio primljen, pogotovo tehnikom 'pikovanja', danas raširenom u savremenoj industriji mesa pri čemu se ubodima u moždinu vrši usmrćivanje stoke.

Umjesto spomenute dove također bi se mogla proučiti sura Kevser:

"BISMILLAHİ-RRAHMANİ-RRAHİM. İNNA E'ATAJNA KE-L-KEVSER. FESSALI LI RABBIKE VENHAR. İNNE ŞANIEKE HUVE-L-EBTER."
(El-Kevser)

Šta se traži od onoga ko kolje kurban

Osoba koja želi klati kurban trebala bi znati šta se od nje traži prije klanja kurbana i tokom samog klanja kurbana, kako bi se to učinilo na najpotpuniji i najispravniji način. Islamski učenjaci naveli su mnoge stvari, a ovdje ćemo spomenuti neke od njih.

Nijet – namjera

Čovjek bi u momentu kupovine kurbana trebao imati namjeru da kupuje kurban.

Mjesto je namjere u srcu i nije propisano izgovaranje namjere riječima. Čovjek će prilikom klanja namjeravati klanje kurban, jer je namjera ono na osnovu čega se razlikuju obično meso i kurban. Vanjstinom ne postoji razlika između dva čovjeka koji kolju jedan do drugog. Jedan u srcu namjerava klanje kurban, a drugi namjerava mesom podmiriti porodicu. Obojica će biti nagrađena po svojoj namjeri.

Dovođenje kurban do mjesta klanja na lijep način

Propisano je da se kurban na lijep način dovede do mjesta klanja. U vjerodostojnom predanju zabilježeno je da je Omer, r.a., vidio čovjeka kako vodi kurban vukući ga za nogu, pa mu je kazao: "Teško tebi, na lijep ga način vodi u smrt."

Dobro naoštriti i pripremiti nož kojim će se klati kurban

Islam ne traži od čovjeka da pati životinju prilikom klanja, zato je propisano pripremanje i oštrenje noža kojim će se klati kurban. Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

kazao je: "Allah je propisao dobročinstvo prema svemu, kada ubijate – na lijep način ubijajte, kada koljete – na lijep način koljite, naoštrite svoje noževe kako biste olakšali životinji."²⁸

Pokuđeno je oštriti i pripremati nož pred kurbanom ili životinjom koja se kolje. Islam ne samo da je propisao da se pripremi i naoštiri nož za klanje kurbana, već je propisao da se nož ne oštiri i ne priprema pred kurbanom ili životinjom koja se kolje. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je čovjeku kojeg je vidio da je oborio ovcu i oštrio nož, a ona gledala u njeg: "Zar želiš da je usmrtiš više puta! Zašto nisi nož prije pripremio?"²⁹

Pohvalno je da se ovca ili goveče povali prilikom klanja, dok je kod klanja deve sunnet da se kolje stojeći savijene prednje lijeve noge. Više je dokaza koji potvrđuju rečeno, tj. da je Poslanik, s.a.v.s., povaljivao

²⁸ Muslim.

²⁹ Hakim od Ibn Abbasa, a njegovu vjerodostojnost p - tvrdio je šejh Albani.

ovce prilikom klanja, a da je devu klao savijene prednje lijeve noge.

Pohvalno je da se čovjek prilikom klanja bilo koje vrste životinja okrene u pravcu kible, a naročito kada je u pitanju klanje kurbana. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Poslanik, s.a.v.s., tako činio.

Pohvalno je vlasniku kurbana, ako može, da lično zakolje kurban, a ako ne može, onda da prisustvuje njegovu klanju. Više je vjerodostojnih hadisa u kojima je spomenuto da je Poslanik, s.a.v.s., svojom mubarek rukom klao kurbane. Ne smeta da neko pomogne vlasniku kurbana prilikom klanja, naročito kod klanja krave ili bika.

Sunnet je da se prije i prilikom klanja kurbana spomene Allahovo, dž.š., ime. Više je vjerodostojnih hadisa u kojima stoji da je Poslanik, s.a.v.s., spominjao Allahovo ime (Bismillahi) prilikom klanja kurbana.

Dozvoljeno je opunomoćiti nekoga da zakolje kurban, a u tom slučaju treba tražiti osobu koja poznaje propise vjere i koja je poznata po pridržavanju načela vjere.

Kurban-namaz

Osim navedenog postoji i nafila-namaz poznat kao kurban-namaz. Radi se o nafili, *al-nasut*, neobaveznoj ali dozvoljenoj i lijepoj stvari. Vjerovatno je ovo pitanje riješeno fetvom od prijašnje uleme. Namaz se sastoji od dva rekata i klanja se od momenta klanja, dok je kurban još živ, dok ne uquine. Iskustvo je pokazalo da vrijeme trajanja namaza i vrijeme umiranja kurbanda podjednako traju.

Umjesto nijeta prouče se tri tekbira i dizanjem ruku uz Allahu Ekber počinje prvi rekat. Kao i u svakom drugom namazu uče se Subhaneke, Euza, Bismilla, Fatiha i ajet:

KUL INNE SALATI VE NUSUKI VE MAHJAJAJE
VE MEMATI LI-LLAHI RABBI-L-'ALEMIN. LA
ŠERIKE LEHU VE BI ZALIKE UMIRTU VE ENE
EVVELUL-L-MUSLIMIN!

Ruknovi su kao i kod ostalih namaza a na drugom rekatu poslije Fatihe uči se sura El-Kevser. Nakon predaje selama opet se

uče tri tekbira. Također se i na oba rekata može učiti sura Kevser.

Obično žene vlasnice kurbanda klanjaju posebno. One mogu i nijet činiti ako im je izvođač klanja nepouzdan u dovi.

Propis o nedavanja kurbanskog mesa mesaru na ime najamnine

Većina islamskih učenjaka smatra da nije dozvoljeno mesaru dati išta od kurbanskog mesa kao protuuslugu za klanje i guljenje kurbanda. To su argumentirali riječima Alije, r.a.: “Naredio mi je Poslanik da podijelim meso i kože njegovih kurbanda, i da ne dajem mesaru ništa od toga, dodavši: ‘Mi ćemo mu dati nagradu za to od nas.’”³⁰ Ovaj hadis nedvosmisleno ukazuje na to da mesaru nije dozvoljeno dati kurbansko meso kao vid plaćanja za njegov rad.

Ako bi mesar bio siromašan, od onih koji zaslužuju kurban, dozvoljeno mu je dati dio kurbanskog mesa nakon plaćanja nadoknade. Čak su neki učenjaci kazali da

³⁰ Buhari i Muslim.

je on preči od drugih siromaha, jer je on taj koji je gledao to meso svojim očima.

Prodavanje kurbanskog mesa

Većina islamskih učenjaka nije dozvoljavala prodaju bilo kojeg dijela kurbana. Što se tiče kože kurbana, nju također nije dozvoljeno prodavati, a dozvoljeno ju je sebi ostaviti i njome se koristiti. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je: "Ko proda kurbansku kožicu, njegov je kurban ništavan."³¹

Podjela kurbanskog mesa

Većina islamskih učenjaka preporučila je da se meso kurbana podijeli u tri trećine: jedna za siromahe, jedna za komšije i poznanike, a jedna da se ostavi sebi. Ako bi čovjek podijelio meso kurbana na neki drugi način, ne bi napravio nikakav prekršaj.

S malo truda i smišljenosti ovo je relativno lahko riješiti. Kućama s više članova porodice i siromašnima odrediti veći dio, a onima koji su klali kurban bez obzira na to što imaju treba kao gestu poslati manje.

³¹ Hakim; šejh Albani ocijenio ga je dobrim.

Dijeljenje je svojevrsan ispit svakoga od nas, u kojem pokazujemo koliko u stvarnosti poznajemo situaciju naših najbližih, onih koji nas okružuju, rodbine, prijatelja i komšija.

Poznato nam je još iz mektepskih dana da smo kao muslimani dužni voditi brigu i o njima.

Kurban za umrlog

Kurban se može klati i za umrle osobe. Neke su hajrat sahibije u vakufnamama za hajrate koje su ostavljali oporučivali da im se kolje kurban iz njihova vakufa. Tako se i u Sarajevu svake godine kurbanu kolju Gazi Husrev-begu. Ti kurbanu, koji se pažljivo biraju, znaju biti po nekoliko dana u haremu Begove džamije, gdje bi se svijet divio njihovoj ljepoti.

Kod klanja ovog kurbana postupak je isti kao kod redovnog klanja s tim što se uči akika-dova.³²

³² Dova koja se uči prilikom klanja kurbana za novorođenče.

Ako se kurban za umrlog kolje po oporuci umrlog iz njegovih sredstava, ili bez oporuke po odluci nasljednika iz njegovih sredstava, takav se kurban cijeli dijeli i onaj ko izvršava oporuku, odnosno odluku nasljednika ne uzima dio kurbana sebi, odnosno kući koja umrlom kolje kurban.

Ako, pak, neko kolje kurban umrlom od svojih sredstava, takav kurban podliježe podjeli na tri trećine, tj. kao da je klao za sebe.

Mustehabi kurbana

1. Kurban klati prvog dana Kurban-bajrama.
2. Nešto objesiti (može biti i od kože) oko vrata životinje koju ćemo klati za kurban.
3. Kurban dovesti do mjesta klanja na lijep način, ne vukući ga za noge.
4. Prilikom kupovine, izabrati što veći i zdraviji kurban.
5. Kurban prilikom klanja okrenuti prema kibli.

6. Nož za klanje mora biti oštar.
7. Meso od kurbana jesti i druge njime nahraniti. Najbolje je trećinu podijeliti kao sadaku, trećinu podijeliti rođacima i prijateljima, a trećinu ostaviti za sebe.
8. Kožu kurbana dati u sadaku.
9. Nakon klanja kurbana klanjati dva rekata.

Mekruhi kurbana

1. Prodavati kurbansku kožu, vunu ili mlijeko, ili ih mijenjati za novac ili neko jelo ili piće.
2. Prije nego što se kurban zakolje, iskoristavati mlijeko životinje ili na bilo koji način koristiti kurban radi dobiti.
3. Onome ko kolje kurban platiti od kurbana (npr. dati mu kožu ili meso).
4. Klati kurban noću.
5. Ehli-kitabiji, medžusiji ili nevjerniku davati nešto od kurbana; jedino ako se u kući vlasnika kurbana jede meso, onda nije mekruh.

6. Mijenjati kurban koji smo nanijetili za neki jeftiniji.
7. Klati kurban a ne okrenuti ga prema kibli.
8. Klati životinju koja u sebi nosi mlado.

Nebajramski kurban

Ranije je rečeno da je kurban samo ono što se zakolje u vrijeme Kurban-bajrama. Međutim, postoji klanje kurbana i mimo Bajrama. To se žrtvovanje u narodu zove kurban mada ima karakter sadake, te ćemo ga i mi ovdje nazivati kurbanom, što nadamo se neće izazvati zabunu kod čitalaca. To su kurbani hadžet, tj. iz potrebe, namjenski, zatim kurban nezr, te neki drugi nastali kao običaj (na temelje kuće, povodom rođenja djeteta, teškog tereta i sl.).

Postupak kod klanja ove vrste kurbana isti je kao i kod pravog kurbana s tim što se umjesto spomenute dove uči sljedeća dova:

Akika-dova

EUZU BILLAHI MINE-ŠŠEJTANI-RRADŽIM.

BISMILLAHI-RRAHMANI-RRAHIM.

ALLAHUMME HAZIHI 'AKIKATU (FULANI-
BNI FULANIN) DEMUHA BI DEMIHI VE
LAHMUHA BI LAHMIHI VE 'AZMUHA BI
'AZMIHI VE DŽILDUHA BI DŽILDIHI VE
ŠA'RUHA BI ŠA'RIHI FIDAEN (LI-BNI FULANI-
BNI FULANIN, TJ. IME I OČEVO IME ONOGA
KOME JE KURBAN NAMIJENJEN) MINE-NNAR.
SUBHANE RABBIKE RABBI-L-'IZZETI 'AMMA
JESIFUNE VE SELAMUN ALE-L-MURSELINE
VELHAMDU LILLAHI RABBI-L-ALEMIN.

Hadžet-kurban

Hadžet-kurban kolje se isključivo na neku tešku situaciju onoga ko se odluči na ovaj vid sadake. To je obično teška bolest u kući, nepravедno uhapšeni član porodice, želja da se neko vrati iz zarobljeništva i slično. Kurban se kolje u ime Allaha, dž.š., pokloni se Muhammedu, s.a.v.s., i nanijeti na određeni murad (želju).

Pri klanju se uči akika-dova, a kolje se kao i redovni kurban. U akika-dovi se pri spomenu imena spomene i nijet, tj. želja. Meso i koža se u potpunosti podijele siromašnima, odnosno onima koji spadaju u kategoriju primalaca zekata i sadekatul-fitra.

Nepotrebno je napominjati da hadžet-kurban ne može imati nijet za želje protivne Allahovim, dž.š., propisima.

Ostali nebajramski kurban

Postoji i tzv. zavjetni (nezr) kurban koji se kolje nakon nekog rješenja. Međutim, tu ne smije biti odustajanja; naprimjer, ako se neko zavjetuje da će čim dobije posao zaklati kurban, to mora učiniti kada dobije posao. Varke ne smije biti, i zavjetni kurban je vrsta akika-kurbana. U slučaju opravdane nemogućnosti izvršenja zavjeta, zavjetovani podliježe obavezi kefareta.

U nebajramske kurbane spada i klanje kurbana umrlom, neposredno poslije dženaze ili uz dženazu.

Također su uobičajeni i kurbani prilikom početka pravljenja ili useljenja u kuću, su-nećenja djeteta, odlaska ili dolaska iz vojske ili rata, završetka školovanja, prilikom vojne pobjede ili bilo kojeg drugog važnog životnog događaja.

Običajni kurbani mogu se dijeliti cijeli, ali mogu podlijegati odnosu tri trećine, kao i 'redovni' kurbani ili, pak, da se utroše na goste, već prema namjeni i imovnom stanju onoga ko kolje.

Svi ovi hadžet-kurbani ne mogu se računati kao zekat, sadekatul-fitr ili opća sadaka jer su namjenski i ima određeni nijet za njih, a oni nisu obavezni nego su nafila, dok su nam zekat i sadekatul-fitr farz.

Neki manje poznati propisi o kurbanu

Kurbanska kožica ne može se prodati i taj novac zadržati. Može se pokloniti siromašnom da on proda, dati u humanitarne svrhe ili zadržati za ličnu upotrebu.

Ko nema materijalnih mogućnosti, kao i ko je pod dugom, nije dužan klati kurban.

Također nije dužan ni onaj ko bi tim izdatkom znatno otežao podmirivanje kućnih potreba poslije Bajrama. Za ovo je bitna lična poštena procjena vlastite mogućnosti.

Ko je dao nekom novac na zajam i nema sredstava za kurban – nije dužan pozajmiti novac za kurban. Može od dužnika tražiti povrat dijela sredstava za tu namjenu.

Ko ima mogućnost da zakolje kurban, a ne kolje ga, neuljudan je i griješan. Takav je i onaj ko u dane Bajrama zaista nema mogućnosti za kurban, a u toku godine upražnjava svoju kućnu potrošnju viškom standarda zbog čega se i zatekao u nemogućnosti. Narodnim jezikom rečeno: "Ima za more, kafane, kola, razne ćejfove i besposlice, a nema za kurbana."

U nekim krajevima svijet kolje uoči Bajrama. To nije kurban. Taj su običaj uveli bogati i humani ljudi u prijašnja vremena, kako sirotinja ujutro na Bajram ne bi iščekivala hoće li ko donijeti kurban. Oni su tu sadaku zaklanu uoči Bajrama dijelili

odmah ujutro kako bi se mogao pripremiti bajramski ručak.

Vremenom je taj običaj izgubio prvotnu namjeru i poprimio čisto klasni karakter, tj. 'begovske' su porodice klale samo prije Bajrama, što je u potpunosti protivno islamu.

Kurbani nisu skupi ako se u kućnom budžetu predvidi i taj rashod, te se cijele godine za to ostavljaju 'pare na stranu'. Na ovaj se način sve to vrijeme misli i živi s kurbanom.

Ranije je bio običaj da se prvi kurban koji se u životu kolje cijeli podijeli i da po mogućnosti bude crn. Također je tradicija da se kože od prvog kurbana, prvog kurbana u braku, kurbana za nadjevanje imena djetetu – uštave i sačuvaju za uspomenu kao serdžade ili zidni ukras.

OBILJEŽAVANJE KURBAN-BAJRAMA

Prema propisima islama u jednoj godini lunarnog kalendara proslavljaju se dva bajrama, prvi u trajanju od tri dana (1, 2, i 3. ševal), kojim se obilježava završetak mubarek mjeseca ramazana (Ramazanski bajram); i drugi u trajanju od četiri dana (10, 11, 12, i 13. zul-hidždže) koji je vezan za obrede hadža (Kurban-bajram ili Hadži-bajram).

U hadisu koji prenosi Enes ibn Malik, r.a., stoji: "Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., stigao u Medinu, njezini su stanovnici imali svoja dva dana u kojima su igrali i zabavljali se. Upitao je: 'Koji su ovo dani?', pa su mu rekli: 'Mi smo ih proslavljali u džahilijetu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., im tada reče: 'Zaista vam je Allah zamijenio te dane boljim – danima Kurban-bajrama i Ramazanskog bajrama.'"

U drugom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., precizira: "Najbolji posao koji čovjek može uraditi za vrijeme Kurban-bajrama, a to je tada ujedno i najdraži posao Allahu, dž.š., jeste puštanje krvi svome kurbanu. On će mu (kurbanu) pristupiti sa svim svojim znakovima na Sudnjem danu. Zaista, taj posao stigne Allahu, dž.š., prije nego što padne prva kap krvi na zemlju. Pa uljepšajte svoje poslove kurbanom."³³

Specifičnost bajramā jeste to da "duh svečanosti" koji bajrami baštine poput svih blagdana općenito, u njihovu slučaju poprima oblik ibadeta. Naime, radovati se za bajrame i tu radost iskazivati javno, dio je ibadeta dragom Allahu, dž.š., baš kao što su namaz, post i ostali ibadeti. Zbog toga nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao da se za bajrame treba okupati, obući najljepše odijelo, Allahu dragom zikr činiti i zahvaljivati Mu na toj blagodati. Iz tih je razloga tolerirao pjesmu i ples hazreti Aiše, r.a., s njezinim drugaricama u njegovoj sobi na dan Bajrama, pa i njezina oca, hazreti Ebu

³³ Buhari i Muslim.

Bekra, r.a., koji ih je tada kritizirao zbog toga, umirio je riječima: "Pusti ih, ovo je njihov dan." Prema tome, za bajrame je karakteristično i to da veselje, svečanost i proslava postaju ibadet dragom Allahu, dž.š. Obično ibadeti zahtijevaju mirnoću, koncentraciju, kontrolu i ograničavanje strasti, okretanje od dunjaluka ka ahiretu i konačno, žrtvovanje. Kod bajrama je drugačije; tu je ibadet veselje, gozba, pjesma i igra, naravno samo u granicama Šerijata. Radost koju Allah, dž.š., spušta na Svoje robove ujedno je i njihov ibadet. Osim ovih dana, i petak predstavlja poseban dan za muslimane. Božiji Poslanik, s.a.v.s., u jednom hadisu veli: "Petak je dan koji je Allah, dž.š., odredio posebnim danom za muslimane." U drugom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Najbolji dan, u kome se sunce rodilo, jeste petak. Tog je dana stvoren Adem, a.s., tog je dana uveden u Džennet i tog je dana izašao iz njega." Također, islam nas upućuje kako proslaviti te mubarek dane. Nije dozvoljeno postiti na dane Bajrama. Na dan Bajrama muslimani

se kupaju, nose najbolju odjeću i izbjegavaju sve oblike griješnog ponašanja koje ljudi, nažalost, čine u danima slavlja. To je upravo ono što nas treba razlikovati od drugih, proslavljanje mubarek dana u skladu s islamskim propisima. Poenta slavlja nije u prejedanju i opijanju, nego u okupljanju i zbližavanju muslimana koji spominju i zahvaljuju Allahu, dž.š., na blagodatima kojima ih je obdario.

Adabi Bajrama

Na dan Bajrama preporučene su neke stvari koje doprinose obilježavanju posebnosti ovih mubarek dana. Lijepo je prije odlaska na bajram-namaz okupati se, jesti prije ramazanskog bajram-namaza (neparan broj hurmi, ili nešto drugo ako nema hurmi), a na Kurban-bajram jesti tek poslije namaza (lijepo je da to bude kurbansko meso), učenje tekbira na putu u džamiju i u njoj čestitanje, oblačenje najljepše odjeće, mirisanje i ukrašavanje, odlazak u džamiju jednim putem, a povratak drugim; Poslanik, s.a.v.s., kada bi izašao na dan Bajrama (da

klanja bajram-namaz) išao je jednim putem, a vratio se drugim.³⁴

Kako (ne) proslavljati blagdane

Nekim ljudima univerzalnost islama znači da muslimani imaju puni izbor nalikovati i ponašati se kao nemuslimani u proslavljanju svojih i tuđih blagdana. Pitanje koje vrlo često čujemo glasi: Zar nije dovoljno nositi vjeru u srcu i biti musliman bez izvršavanja Allahovih, dž.š., naredbi i odbacivanja harama?

Na temelju osnovnih islamskih načela možemo odmah zaključiti da odgovor na ovo pitanje glasi: Nije!

Istinski mu'min u svom životu teži pridržavanju islamskih propisa kao sveobuhvatnog koncepta življenja i pokornosti Uzvišenom. Allah, dž.š., u Kur'anu veli: *"Onoga ko se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustit ćemo da čini šta hoće, i*

³⁴ Tirmizi

bacit ćemo ga u Džehennem – a užasno je on boravište!” (En-Nisa', 115)

Musliman se mora razlikovati i biti drugačijeg ponašanja od nevjernika. Na ovakav stav upućuju hadisi Allahova Poslanika, s.a.v.s.: “Razlikujte se od židova i kršćana!”³⁵; “Razlikujte se od nevjernika!”³⁶ “Ko se ugleda na narod i oponaša ih – on je jedan od njih.”³⁷ Islam zahtijeva od nas da se razlikujemo od nemuslimana u stvarima koje se posebno tiču načina proslavljanja naših blagdana. Bitno je razlikovati se od nemuslimana i time što se ne konzumiraju alkoholna pića, čega je, nažalost, sve više među muslimanima, razne vrste opijata itd.

Ono što začuđuje jeste da muslimani na takav zabranjen način ‘proslavljaju’ mubarek dane Bajrama i da neki čak tvrde kako pivo nije haram, jer “ne opija ono pravo”, te da pijući ga čovjek postaje ‘važan’?! Islam beskompromisno zabranjuje konzumiranje

³⁵ Buhari i Muslim.

³⁶ Buhari i Muslim.

³⁷ Ahmed.

svih opojnih pića. Poslanik, s.a.v.s., u hadisu veli: "Khamr (alkohol) je sve ono što muti razum."³⁸

Allah, dž.š., veli: "*O vjernici, vino i kocka i strelice za gatanje odvratne su stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvрати. Pa hoćete li se okaniti?*" (El-Ma'ida, 90, 91)

Oponašanje nemuslimana u obilježavanju blagdana

Dokazi iz Kur'ana i Sunneta sasvim su jasni o tome da su blagdani razlikovna obilježja za svaki narod. Allah, dž.š., u Kur'anu veli: "*Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbanda da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje. Vaš je Bog jedan Bog, zato se samo Njemu iskreno predajte! A radosnom viješću obraduj poslušne.*" (El-Hadždž, 36) U drugom ajetu Allah, dž.š., kaže: "*Svakoj vjerskoj*

³⁸ Buhari i Muslim.

zajednici propisali smo vjerozakon prema kojem je trebalo da se vlada, i ne dozvoli, nikako, da se s tobom o tome raspravlja. Ti pozivaj svome Gospodaru jer ti si, uistinu, na pravom putu.” (El-Hadždž, 67)

Važnost razlikovanja muslimana od nevjernika

1. Mi muslimani blagoslovljeni smo najboljom uputom za naše živote na ovom i budućem svijetu. To je uputa Allaha, dž.š., Gospodara svih svjetova koja nas uzdiže i vodi istinskom dostojanstvu i osjećaju ponosa na koji niko drugi nema pravo osim nas. Allah, dž.š., u Kur'anu veli: *“A snaga je u Allaha i Poslanika Njegova i u vjernika.”* (El-Munafikun, 8)

2. Nevjernici su u zabludi i njihovi se putevi temelje na pogrešnim mišljenjima i stavovima njihova društva i samog postojanja. Svojim postupcima oni često odražavaju svoja uvjerenja i mišljenja.

Imajući te činjenice u vidu, zašto bi neko ikada pomislio da se ugleda i povodi za njima? I pored toga, vrlo često nailazimo

na primjere kada muslimani upravo to čine – izigravaju nemuslimane u njihovim najnerazumnijim postupcima – proslavljajući nemuslimanske blagdane i praznike! Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Doći će vrijeme kada ćete vi (muslimani) slijediti puteve drugih naroda (nevjernika) koji će prednjačiti; pa čak ako bi ušli u rupu guštera, vi biste ih tamo slijedili.”³⁹

Velika greška muslimana jeste opo-
našanje nemuslimana u stvarima koje su
karakteristika njihovih religija i uvjere-
nja. Nadamo se da bajrame ove i sljedećih
godina nećemo dočekati i ispratiti kao što
je to bio slučaj s prošlim bajramima, sa
čašicom u ruci zakrvavljenih očiju, nego
da ćemo očuvati našu predivnu islamsku
tradiciju u proslavljanju predstojećih mu-
barek dana kao mu'mini kako bi postigli
Allahovu, dž.š., milost i oprost te sačuvali
naš identitet i dignitet radeći ono čime će
On biti zadovoljan.

³⁹ Buhari i Muslim.

HADISI O ODLIKAMA KURBANA

1. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Čovjek ne može uraditi bolje djelo za Bajram od klanja kurbana. Kurban će na Sudnji dan donijeti svoje rogove, vunu i papke. Njegova će krv biti primljena kod Allaha prije nego što padne na zemlju (prilikom klanja), zato dobrovoljno prinosite žrtvu."⁴⁰

2. Aiša, majka pravovjernih, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio: "Koljite kurbane i očistite njima svoje duše, jer će svakom muslimanu koji svoju žrtvu okrene prema kibli, njezina krv, jetra i vuna biti na vagi njegovih dobrih djela na Sudnjem danu."⁴¹

⁴⁰ Tirmizi.

⁴¹ Abdurrezzak i Ibn Abdalberr.

3. Alija, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao: "O ljudi, koljite kurbane i očekujte nagradu za prolivenu krv, jer ona prilikom pada na zemlju odlazi u zaštićeno mjesto kod Allaha."⁴²

4. Zejd ibn Erkam, r.a., prenosi da su ashabi upitali Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, odakle klanje kurbanda?" "To je praksa vašeg oca Ibrahima", odgovori Poslanik, s.a.v.s. "A koliku nagradu imamo za njihovo klanje?", ponovo upitaše, na šta Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Za svaku vlas njegove vune imat ćete jedno dobro djelo."⁴³

5. Hasan ibn Alija, r.a., prenio je sljedeći Poslanikov, s.a.v.s., hadis: "Kurban će onome ko ga dobrovoljno zakolje, nadajući se Allahovoj nagradi, biti zaštita od Vatre."⁴⁴

6. Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Resullullah, s.a.v.s., podsjetio muslimane: "U

⁴² Et-Taberani.

⁴³ Ibn Madža, Ahmed i drugi.

⁴⁴ Et-Taberani.

ovom danu (Kurban-bajramu) čovjek ne može uraditi bolje djelo od klanja kurbanda, osim uspostavljanja prekinute rodbinske veze.”⁴⁵

7. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Birajte lijepe kurbane, jer ćete na njima jahati preko sirat-ćuprije.”⁴⁶

8. Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Resulullah, s.a.v.s., rekao Fatimi, r.a.: “Idi i prisustvuj klanju svoga kurbanda, jer će ti s prvom kapi krvi biti oprošteni prethodni grijesi.” Ona upita: “Allahov Poslaniče, da li to vrijedi samo za ehli-bejt, tvoju porodicu, ili za sve muslimane?” On odgovori: “Ne samo za moju porodicu, već za sve muslimane.”⁴⁷

9. Alija, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao Fatimi: “O Fatima, prisustvuj klanju kurbanda, jer s prvom kapi krvi bit će ti oprošteni svi grijesi. Tvoj će kurban biti donesen na Sudnji dan, a njegovi meso

⁴⁵ Et-Taberani.

⁴⁶ Ed-Dejlemi.

⁴⁷ El-Hakim i El-Bezzar.

i krv teži sedamdeset puta više, pa će biti stavljen na tvoju vagu.”⁴⁸

10. Abdullah ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Imetak se ne može uložiti u Allahu dražu stvar od žrtve koja se prinese za Bajram.”⁴⁹

⁴⁸ El-Bejheki i Ibn Menia.

⁴⁹ Et-Taberani, El-Bejheki i drugi.

ADABI PRILIKOM KLANJA ŽIVOTINJE

1. Životinju do mjesta klanja voditi na lijep način

Ibn Sirin kaže da je Omer ibn el-Hattab vidio čovjeka koji vuče ovcu za nogu do mjesta na kojem će je zaklati, pa ga je ukorio: "Teško ti se, vodi je na lijep način."⁵⁰

Islamski učenjaci u fikhskim djelima spominju da je prilikom klanja adab životinju na mjesto klanja dovesti na lijep način. Životinju ne treba vući za rogove, noge, vunu, niti udarati, već je treba na najljepši mogući način dovesti na mjesto klanja. Štaviše, neki učenjaci šafijske pravne škole smatraju pohvalnim da se životinja prije klanja ponudi vodom.

⁵⁰ Abdurrezzak i El-Bejheki.

2. Izgovoriti tekbir

Enes ibn Malik prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., zaklao dva ovna stavivši nogu na vrat svakog od njih, izgovarajući Allahovo ime (Bismillu) i tekbir.

Islamski učenjaci smatraju da je pohvalno uz spominjanje Allahova imena (Bismille) izgovoriti tekbir (Allahu ekber)⁵¹

3. Klati oštrim nožem

Islam je vjera milosti i sažaljenja, kako prema ljudima tako i prema životinjama, čak i u trenutku oduzimanja života.

Kurra ibn Ijas prenosi da je neki čovjek rekao Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, ja sam milostiv i prema ovci koju koljem!" Na to mu Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ako si milostiv prema ovci, i tebi će se Allah smilovati."⁵²

Šeddad ibn Evs prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao sljedeće: "Allah je propisao dobročinstvo u svim stvarima. Kada ubijate,

⁵¹ Vidjeti: Fethul-Bari, 10/21, Umdetul-kari, 21/155.

⁵² Ahmed, Et-Taberani.

ubijajte na lijep način; kada koljete, koljite na lijep način, neka čovjek dobro naoštri nož i neka olakša smrt životinji.”⁵³

4. Ne oštriti nož pred životinjom

Ibn Omer je govorio: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., naređivao je da se nož naoštiri i da se sakrije od životinje.”⁵⁴

Ibn Abbas je pripovijedao da je neki čovjek položio ovcu za klanje i onda oštrio nož. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ukorio ga je: “Želiš li je usmrtiti više puta! Zašto nisi naoštrio nož prije nego što si je položio na zemlju?”⁵⁵

U jednom predanju stoji da je Omer, r.a., vidio nekog čovjeka da oštiri nož pred životinjom koju želi zaklati, pa ga je udario svojim štapom i rekao: “Zašto patiš njezinu dušu i zašto to nisi učinio prije klanja!”⁵⁶

Nema zapreke u tome da čovjek zatraži pomoć od drugih ljudi ako nije kadar sam

⁵³ Muslim.

⁵⁴ Ibn Madža, Et-Taberani.

⁵⁵ El-Hakim.

⁵⁶ El-Bejheki.

zaklati kurban. Jednom je prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., položio kurban na zemlju da ga kolje, pa je rekao jednom ashabu: "Pomozi mi oko klanja kurbana", i on mu je pomogao.⁵⁷

5. Ne klati pred drugom životinjom

Ako je zabranjeno oštriti nož pred životinjom, tada je, nesumnjivo, zabranjeno klati životinje jedne pred drugima. U nekim predanjima navodi se da je Omer, r.a., udarao čovjeka koji kolje životinje jedne pred drugima.⁵⁸

6. Ne odsijecati meso s tijela životinje prije klanja

Ebu Vakid el-Lejsi prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sve što se otkine od životinje dok je živa, smatra se strvinom."⁵⁹ Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je haram jesti meso koje se odsiječe s tijela životinje prije nego što se ta životinja propisno zakolje.

⁵⁷ Ahmed.

⁵⁸ ⁵⁹ Mugnil-muhtadž, 6/105.

⁵⁹ Ebu Davud.

Ako bi otkinuo dio tijela životinje nakon klanja, a prije nego što životinja u potpunosti izdahne, osim učinjenog grijeha, meso bi bilo halal, po mišljenju učenjaka četiri pravne škole.

7. Ne počinjati s guljenjem kože prije nego što životinja umre

Islamski učenjaci smatraju da je zabranjeno gutiti kožu životinje prije nego što u potpunosti umre, jer je to dodatna patnja za životinju. Prenosi se da je Omer, r.a., zabranio požurivanje s guljenjem životinje prije nego što ona ispusti dušu.

Imam El-Maverdi kaže da u vezi s ovim Omerovim predanjem postoje tri tumačenja: prvo, to se odnosi na otkidanje mesa sa životinje prije nego što ispusti dušu (zbog požurivanja pripreme hrane, što su činili pagani); drugo, to se odnosi na požurivanje guljenja kože prije nego što životinja ispusti dušu; i, treće, da se odnosi na čvrsto držanje životinje nakon klanja, da bi joj, navodno, što prije izašla duša, kao što čine jevreji. Najpogrdnije je otkidanje mesa prije smrti

životinje, potom guljenje, a zatim držanje životinje, mada svi ti prijestupi ne utječu na dopuštenost konzumiranja njezina mesa.

Pohvalno je da se koža guli rukom. Ebu Seid el-Hudri prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., prošao pored nekog dječaka koji je gulio bravče i rekao mu: "Skloni se ustranu da ti pokažem kako se to čini." Potom je Vjerovjesnik, s.a.v.s., do pazuha gurnuo ruku guleći kožu, te je rekao: "Ovako se guli koža."⁶⁰

⁶⁰ Ebu Davud, Ibn Madža i Ibn Hibban.

UVJETI ISPRAVNOSTI KLANJA KURBANA

Prvi uvjet jeste da osoba koja kolje kurban bude musliman, ili pripadnik nebeske religije (kršćanin ili židov), iako je pokuđeno da oni kolju kurbane muslimanima, za razliku od klanja životinja koje nisu kurban, što nije pokuđeno.

Iz Kur'ana, hadisa i konsenzusa islamskih učenjaka jasno se zaključuje da je dopušteno konzumiranje mesa životinje koju zakolju kršćani ili židovi.⁶¹

Ipak, preče je da životinju zakolje musliman. Imam Eš-Šafi kaže: "Draže mi je da klanje preuzme ženska osoba koja se nalazi u mjesečnom ciklusu ili dijete (koje razaznaje pojave) nego židov ili kršćanin,

⁶¹ El-Umm, 3/195, El-Idžma, str. 79/257-258 i dr.

iako nam je dopušteno konzumiranje mesa koje oni zakolju.”⁶²

Nije dopušteno jesti meso životinje koju je zaklao vatropoklonik, nusajrija, duruzija, otpadnik od islama, ateista i mnogobožac.⁶³ Isto tako, nije dopušteno meso životinje koju zakolje budista, komunista, obožavalac raznih životinja, sazviježđa, obožavalac kabura i njima slični.

Drugi uvjet jeste donošenje nijeta, ako je osoba koja kolje musliman.⁶⁴ Ako je, pak, sljedbenik Knjige, tada će vlasnik kurbana zanijetiti ovaj ibadet prilikom predavanja kurbana, ili prilikom klanja. Imam El-Kasani kaže: “Kurban ne vrijedi bez nijeta, uto-liko što klanje može biti samo radi mesa, a za ibadet je potreban nijet.”⁶⁵

⁶² *El-Umm*, 3/194.

⁶³ *Nevadirul-fukaha*, str. 76/61, *Džamiul-bejan*, 6/136, *El-Istizkar*, 5/460, *El-Mebhut*, 12/18, *Medžmuul-fetava*, 28/414 i 35/154, 161 i 218, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 6/80, i *El-Medžmu*, 9/85, 89-90.

⁶⁴ *El-Muhalla*, 7/376 i dr.

⁶⁵ *Bedaius-sanaia*, 4/208.

Treći uvjet jeste da osoba bude pametna i prisebna, tj. da nije luda niti pijana. Po mišljenju učenjaka hanefijske, malikijske i hanbelijske pravne škole, nije dopušteno jesti meso životinje koju zakolje luda ili pijana osoba. Imam Eš-Šafi smatra da je konzumiranje takvog mesa pokuđeno, tj. on ga ne zabranjuje kategorički.⁶⁶

Četvrti uvjet jeste izgovaranje Allahova imena (Bismille) prilikom klanja.

Većina islamskih učenjaka smatra da je izgovaranje Bismille uvjet za ispravnost klanja, osim u slučaju zaborava. Ovo je stav imama Malika i Ahmeda, prema drugoj verziji, Ebu Hanife, Sevrija i većine islamskih učenjaka.

⁶⁶ *El-Umm*, 3/196, *El-Havil-kebir*, 15/93, *Bedaius-sanaia*, 4/164, *Mevahibul-Dželil*, 4/412, i *El-Insaf*, 10/389.

ZABRANA PRODAVANJA KURBANSKOG MESA

Budući da je klanje kurbana ibadet kojim se čovjek približava svome Gospodaru, nije dopušteno prodavati kurbansko meso ili ma koji dio prinesene žrtve. Allah, dž.š., rekao je:

“...zato što ih je opskrbio životinjama domaćim. Jediti meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog.” (El-Hadž, 28) Imam El-Maverdi kaže: “Navedeni ajet ukazuje na to da se kurbansko meso konzumira i da se njime hrane drugi, iz čega se razumije da ga je zabranjeno prodavati.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Onaj ko traži nazad ono što je poklonio sličan je psu koji povraća pa pojede ono što je povratio.”⁶⁷

⁶⁷ Buhari i Muslim.

Ako nije dopušteno tražiti stvar poklonjenu stvorenju, kako može biti dopušteno vratiti ili ponovo prodati ono što je prineseno kao pokornost Stvoritelju svih svjetova!

Nije dopušteno prodati kožu kurbana, na osnovu Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: "Onaj ko proda kožu kurbana kao da nije ni zaklao kurban."⁶⁸

Po mišljenju većine islamskih učenjaka, Ebu Hanife, Eš-Šafija, Ahmeda, Ibn Hazma i drugih, nije dopušteno dati kožu ili bilo koji drugi dio kurbana mesaru ili kasapinu kao naknadu za njegov rad, a Sveznajući Allah najbolje zna.

⁶⁸ El-Hakim i El-Bejheki.

KONZUMIRANJE, DIJELJENJE I POHRANJIVANJE MESA

Uzvišeni Allah kaže:

*"...zato što ih je opskrbio životinjama
domaćim. Jedite meso njihovo, a nahranite
i siromaha ubogog."* (El-Hadž, 28)

U drugom ajetu Allah kaže:

*"A deve smo vam učinili jednim od obreda
hadža i vi u njima imate dobro, zato spo-
minjite Allahovo ime kada budu za klanje
pripremljene, stojeći s jednom svezanom
nogom, a kada padnu na zemlju, jedite ih,
a nahranite i onoga koji ne prosi, a i onoga
koji prosi; tako smo vam ih potčinili da biste
zahvalni bili."* (El-Hadž, 36)

Selema ibn el-Ekva prenosi da je Po-
slanik, s.a.v.s., rekao: "Ko zakolje kurban,
neka u njegovoj kući nakon tri dana ne

ostane ništa od žrtve.” Sljedeće su godine ashabi upitali: “Allahov Poslaniče, hoćemo li postupiti kao prošle godine?” Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Jedite, druge hranite i ostavite za sebe, ono je bila teška godina pa sam htio da se pomogne ljudima.”⁶⁹ U drugoj verziji stoji: “Zabranio sam vam zbog teške situacije, a sada jedite, hranite druge i dijelite meso.”⁷⁰

Dakle, zabrana pohranjivanja kurban-skog mesa izrečena devete hidžretske godine bila je s razlogom. Stoga je Poslanik, s.a.v.s., sljedeće godine dopustio pohranjivanje kurbanskog mesa.

Ibn Abdulberr kaže: “Ne znam da postoji razilaženje među islamskim učenjacima o pitanju dopuštenosti konzumiranja kurbanskog mesa tri dana poslije klanja kurbana kao i prije toga, jer je hadis koji to zabranjuje derogiran.”⁷¹

⁶⁹ Buhari i Muslim.

⁷⁰ Muslim.

⁷¹ *Et-Temhid*, 7/26 (*Fethul-Malik*).

Ako nastupe teška vremena u određenom podneblju, kao što se desilo devete godine po Hidžri, tada zabrana pohranjivanja mesa duže od tri dana ponovo stupa na snagu, mada postoji mogućnost da je spomenuta zabrana dokinuta zauvijek, što je stav većine učenjaka.⁷²

Kada se radi o načinu podjele kurban-skog mesa, islamski učenjaci imaju nekoliko mišljenja.

Prvo, da jede (i ostavi) jednu trećine, pokloni drugu trećinu, a preostalu trećinu udijeli kao milostinju. Ovo je mišljenje Ebu Hanife i Ahmeda, te prvotni stav imama Eš-Šafija.

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neka trećinom nahrani svoju porodicu, trećinom siromahe i komšije, trećinom prosjake." Šejh El-Albani kaže da u hadiskim zbirkama nije mogao naći lanac prenosilaca ovog hadisa.

⁷² *Er-Risala*, str. 239-240, imama Eš-Šafia, *El-Muhalla*, 7/383.

Prenosi se da je Ibn Mes'ud rekao: "Resulullah, s.a.v.s., naredio nam je da pojedemo trećinu kurbana, da podijelimo trećinu kao sadaku, a trećinom da nahranimo komšije."

DRUGI PROPISI U VEZI S KURBANOM

Dopušteno je da žena i dijete (koje razaznaje) zakolju kurban, po mišljenju apsolutne većine islamskih učenjaka, a neki se čak pozivaju na konsenzus u vezi s tim.

Ispravno je da muslimanka zakolje kurban, bilo da je u čistom periodu, ili u mjesečnom ciklusu, ili u postporođajnom periodu.

Meso koje zakolje džunup halal je, po konsenzusu islamskih učenjaka.

Po konsenzusu islamskih učenjaka, ispravno je da nijema osoba zakolje kurban.

Pohvalno je lično zaklati kurban, bilo da se radi o muškarcu ili ženi, ako je u mogućnosti. Ovo je stav imama četiri pravne škole i Ibn Hazma, jednog od osnivača zahirijskog mezheba. Budući da je klanje

kurbana ibadet, najpreče je da klanje preuzme vlasnik kurbana.

Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je dopušteno opunomoćiti drugu osobu da zakolje kurban.

Ako musliman nije u mogućnosti lično zaklati kurban, najbolje je da opunomoći dobrog vjernika, što su ljudi činili u davna vremena.

Kada se radi o klanju kurbana, najbolje je opunomoćiti učenog muslimana koji poznaje propise u vezi s kurbanom i način ispravnog klanja.

Bismilla se izgovara kada se nož želi povući preko vrata životinje, ili prilikom samog pokreta ruke.

Nije dopušteno praviti prekid, ni duži ni kraći, već klanje treba biti jednopotezno, bez prekidanja.

Ako se životinji u potpunosti odsiječe glava prilikom klanja, njezino je meso dopušteno konzumirati.

Islamski su učenjaci jednoglasni u mišljenju da je za kurban dopušteno prinijeti kako mužjaka tako i ženku, ali se razilaze u mišljenju o tome šta je vrednije.

Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je meso govečeta ili sitne stoke koja se zakolje ubodom u donji dio vrata, kao što se čini s devom, ispravno za konzumiranje i da je meso deve koja se zakolje presijecanjem vrata ispod donje vilice, kao što se kolje stoka, ispravno za konzumiranje.

Ne postoji vjerodostojan dokaz da je lomljenje kostiju nakon klanja kurbana zabranjeno. Hadis koji se navodi o tome da se kurbansko meso ne dijeli ikome osim muslimanima nije autentičan.

Pohvalno je na dan Kurban-bajrama jesti tek nakon bajram-namaza.

Lijepo je da vlasnik kurbana pojede dio kurbana, naprimjer jetru, jer se brzo priprema.

Kurbansko je meso dopušteno dijeliti i bogatim muslimanima.

Ako kurban bude zaklan na ime mrtve osobe, tada će cijeli kurban biti podijeljen siromasima, tvrdi Ibnul-Mubarek.

Ako osoba oporuči da joj se zakolje kurban poslije njezine smrti, oporuka se mora ispoštovati.

Po konsenzusu učenjaka, dopušteno je opunomoćiti muslimana kada se radi o klanju kurbana. Prema mišljenju većine pravnika, kurban mogu zaklati kršćanin i židov jer pripadaju kategoriji ljudi od koje je dozvoljeno jesti meso životinje koju zakolju, iako je pokuđeno da sljedbenik Knjige zakolje kurban umjesto muslimana.

Imam Hasan el-Basri, Ebu Hanifa, Ebu Sevr, učenjaci hanbelijske pravne škole i Ibn Hazm smatraju da je dopušteno pokloniti kurbansko meso židovima i kršćanima. Imam En-Nevevi, šafijski pravnik, kaže: "Nisam pročitao da je neko od naših učenjaka govorio o ovom pitanju. U skladu s mezhepskim postavkama, bilo bi dopušteno dati kurbansko meso kršćanima i židovima, ako se radi o dobrovoljnom kurbanu,

za razliku od obaveznog.” Od savremenih učenjaka, mišljenje o dopuštenosti davanja kurbanskog mesa sljedbenicima Knjige odabrali su Ibn Baz, Ibn Usejmin i Stalni kolegij za naučno istraživanje.

Po mišljenju imama četiri pravne škole, vrednije je zaklati kurban nego dati sadaku u istoj vrijednosti. Šejhul-islam Ibnul-Kaj-jim zapisao je: “Kada bi čovjek podijelio sadaku koja vrijedi mnogo, mnogo više od vrijednosti kurbana, ona mu ne može zamijeniti kurban.”

Po mišljenju većine učenjaka, pohvalno je da putnik zakolje kurban kao i onaj ko se nalazi u mjestu boravka.

Bolje je da putnik opunomoći nekoga za klanje kurbana u mjestu prebivališta svoje porodice nego da on kolje na putu, premda neki učenjaci smatraju da je preče da čovjek zakolje kurban tamo gdje ga zatekne Kurban-bajram.

Ako porodica kolje kurban za putnika, tada se uzima u obzir obavljeni bajram-namaz u mjestu prebivališta porodice, a

ne zemlje u kojoj se nalazi putnik na čije se ime kolje kurban.

Dopušteno je kupiti kurban i zaklati ga pa ga platiti tek nakon određenog vremena.

Bolje je zaklati jedan ugojen kurban nego dva mršava.

Po konsenzusu islamskih učenjaka, dopušteno je za kurban prinijeti kastriranu životinju.

Većina islamskih učenjaka dopušta podjelu kurbana u cijelosti, jer čovjek nije obavezan jesti kurbansko meso. To je i mišljenje imama Ahmeda, po drugoj verziji, i odabrala ga je većina hanbelijskih učenjaka, te mišljenje malikijskih i šafijskih pravnika.

Dopušteno je za kurban zaklati steonu životinju. Klanje životinje ujedno je i klanje njezina mladunčeta, čije je meso dopušteno konzumirati.

Ako životinja namijenjena za kurban rodi mladunče prije klanja, mladunče

također treba zaklati zajedno s majkom, jer ima status životinje namijenjene za kurban.

Ako musliman, ne poznavajući propis, zakolje kurban prije bajram-namaza, njegov kurban nije ispravan.

Pogrdno je da musliman svojevolumno prodavcu kurbana daje više od tražene cijene, jer je u tome hvalisanje, suprotstavljanje običajnom pravu, te otežavanje drugim muslimanima koji nisu u mogućnosti preplatiti kurban.

Ako jedna osoba opunomoći drugu da umjesto nje zakolje kurban, propis zabranjenosti uklanjanja dlaka i rezanja noktiju odnosi se na opunomoćitelja, a ne na opunomoćenika.

Prilikom klanja nije dovoljno spomenuti Allahovo ime na bilo koji način, već se mora spomenuti u formi Bismille, tj. mora se reći: "Bismillah!"

Po mišljenju većine islamskih učenjaka, dopušteno je kupljeni kurban zamijeniti boljim.

Kurban se ne kolje na ime ploda u majčinoj utrobi.

Meso životinje koju je zaklala kršćanka ima status mesa životinje koju je zaklao kršćanin.

Dopušteno je da u kurbanu govečeta ili deve učestvuju sedmerica, bez obzira na to jesu li iz jedne porodice ili ne, bez obzira na to je li klanje kurbana za neke od njih obavezno (kao, naprimjer, zavjetni kurban), a za druge dobrovoljno, bez obzira na to klali jedni od njih radi ibadeta, a drugi radi prehrane a ne kao kurban, jer svaki od njih ima svoj udio i ne smeta mu nijet drugih saučesnika.

Ako bi dvojica ljudi nehotice zamijenili kurbane i svaki od njih zaklao kurban onog drugog na svoje ime, njihovo prinošenje žrtve bilo bi ispravno i ne bi trebali jedan drugom dati nadoknadu.

Ako bi čovjek zaklao tuđi kurban bez dopuštenja, a na njegovo ime, ne bi mu to morao nadoknaditi.

Ako čovjek ima dvije žene, dovoljno je da zakolje jedan kurban, budući da se one smatraju jednom porodicom.

Ako u jednoj kući žive dva brata, odnosno sin i otac, svako sa svojom suprugom i djecom i hrane se s jedne sofre, tada će biti dovoljan jedan kurban za sve njih. Ako su pak odvojeni i hrane se zasebno, tada će svaka obitelj za sebe klati kurban.

Ako musliman želi zaklati kurban ali nije u mogućnosti, može pozajmiti sredstva za kupovinu kurbana. Međutim, ako nije zaposlen niti očekuje priliv ikakva imetka, tada nije pohvalno da pozajmi novac za kupovinu kurbana.

Isto tako, osoba koja je zadužena neće pozajmiti novac za kupovinu kurbana, osim ako je vraćanje duga ograničeno na određeni period i vjeruje da nakon vraćanja duga može vratiti novac pozajmljen za kupovinu kurbana.

LITERATURA

- Bajić, Esad (2007) *Kurban i hadž*. Jablanica: Medžlis Islamske zajednice Jablanica
- Čajlaković, Zekerijah (2009) *Kurban – vjerski i socijalni aspekti*. (hutba održana u Mesdžidu IZ Norrköping, 06.11.2009)
- Grupa autora (1978) *Smisao i značaj kurbanu*. Sarajevo: Starješinstvo Islamske zajednice u SRBiH
- Indžić, Abdulkadir (2006) *Kurban bajram - Dani muslimanskog veselja, dobročinstva i darežljivosti*. Preporod.com
- Kuduzović, Safet (2010), *Kurban i akika*. Sarajevo: autor u saradnji sa džematom Hidžra – Holandija
- Pezić, Elvedin (2008), *Šerijatsko-pravni propisi o kurbanu*. Rijad: Pomoćni ured za dawu pri Rebwi – Rijad
- Strik, Sejid (2006), *Podsjetnik o kurbanu*. <http://va.blogger.ba>

Već duži niz godina osjeća se potreba za knjigom koja bi na obuhvatniji način govorila o kurbanu i koja bi odgovorila na mnoga pitanja u vezi s ovom problematikom. Kurban se kao tema pojavljuje u mnogim knjigama, zbirkama hadisa, fikhskim djelima, zbirkama fetvi i sl., uglavnom u nekom od sadržanih poglavlja, ali je ovaj put to nešto drugačije. Ovo djelo nudi uvid u kompleksnost ove teme obrađujući brojna pitanja u vezi s kurbanom; svrhu i ciljeve klanja kurbana, historijat ovog ibadeta, obaveznost žrtve u drugim religijama, propise u vezi s klanjem kurbana u islamu, nagrade za klanje kurbana, praksu Poslanika, s.a.v.s., u vezi s kurbanom, obilježavanje Bajrama itd....

(Iz recenzije Vehida ef. Arnauta)

Žrtvovanje kurbana u danima Bajrama Allahu, dž.š., najdraže je djelo koje čovjek može učiniti. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allahu najdraže djelo koje čovjek uradi na dan Kurban-bajrama jeste žrtvovanje kurbana. Kurban će na Sudnjem danu doći sa svojim rogovima, papcima i runom. Krv kurbana stigne Allahu prije nego što padne na zemlju. Pa budite radosni zbog toga."

